ВСІ РІЗНІ – ВСІ РІВНОПРАВНІ !

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

2001
12 (16)

З НОВИМ РОКОМ І РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ !

- ДЕРЖАВА ТУРБУЄТЬСЯ СТАНОМ ПРАВОСЛАВ'Я
- ДУХ ТАЛІБАНУ ЖИВИЙ
- ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА – РОЗ'ЯСНЕННЯ ПОДАТКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
- СТОРІНКА КОНФЕСІЇ: ПРОГРЕСИВНИЙ ІУДАЇЗМ

НАШ ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 21953

ДО ВІДОМА ФІЛОСОФСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ УКРАЇНИ !

Благодійна організація "Центр практичної філософії" і
Інститут філософії НАН України
ПОВІДОМЛЯЮТЬ

Про вихід у світ перших номерів нового наукового журналу "Практична філософія"(ПФ) – фахового видання зі спеціальностей: філософія науки, філософська антропологія і філософія культури, етика, естетика, соціальна філософія та філософія історії.

Читайте журнал "ПФ"- на нашому сайті :
htpp:// www.uct.kiev.ua/~sofi

До спонсорів та меценатів!
Шановні добродії!

Ми щиро дякуємо всім, хто допоміг реалізувати наші проекти. Вашу підтримку відчули десятки вітчизняних філософів, студентів. І в подальшому ваша допомога буде спрямована на становлення і розвиток сучасної вітчизняної філософської думки.

Почесний президент благодійної організації
"Центр практичної філософії"
Толстоухов Анатолій Володимирович

Наша адреса і банківські реквізити: 04070, м.Київ-70, вул. Фролівська,1.
Тел.238-65-23, факс 238-65-25. E-mail: sofi@uct.kiev.ua
Код ЄДРПОУ 21676339, МФО 300012,
р\р 260023012723 ГОУ ПІБ України у м. Києві

ВСІ РІЗНІ - ВСІ РІВНОПРАВНІ !

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА 2001 12(16)

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

ЗМІСТ

Сторінка редактора	2
Релігійне життя України	4
Суспільне буття релігії і церкви	4
Православ'я	10
Світ римо-католицизму і греко-католицизму	16
Життя протестантів	18
Етнічні релігії	19
Мусульмани в Україні	19
Іудейський світ	21
Нові релігійні течії Україн	22
Містика	23
Релігія в сучасному світі	25
Релігія і світ	25
Католицизм	28
Протестантизм	30
Православ'я	31
Мусульманський світ	33
Буддизм	36
Індійська релігійна традиція	36
Нові релігійні течії	37
Містика	39
Свобода совісті	40
Юридична консультація	54
Податкова адміністрація про отримання гуманітарної допомоги	
Україна і світ зустрічають Новий Рік і Різдво Христове	57
Конференції, симпозіуми, круглі столи	61
Новини релігійної та релігієзнавчої літератури	63
Сторінка конфесії	65
Прогресивний іудаїзм	67
Цікаво знати	77
Анонси	79
Наші поздоровлення	80
Анонси	80

Головний редактор:
А.Колодний

Редколегія:
О.Саган, Л.Филипович
С.Маслаков
Худ.оформл.- О.Іщенко

Засновник:
Українська Асоціація релігієзнавців (Центр релігійної інформації та свободи)

Свідоцтво КВ № 4407 від 20.07.2000 р. Держком інформполітики, телебачення і радіомовлення України

Адреса редакції:
01001, Київ-1, Трьохсвятительська 4, к. 323.
Тел.(044) 229-04-18,
Факс: 229-48-12. Email:
cerif@alfacom.net

Передплатний індекс:
21953
Каталог видань
Журнали України

Видрук цього числа "Релігійної панорами" став можливим завдяки допомозі благодійної організації
"Центр Практичної Філософії"

Президент-
А.В.Толстоухов

СТОРІНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Вельмишановні читачі!

Насамперед вітаю Вас від імені редакції "РП" з Новим Роком, з Різдвом Христовим!

Перший рік третього тисячоліття вже став історією. Чим він знаменний в релігійному житті нашої планети й України?

Насамперед маємо подальше загострення протиріч між християнством та ісламом при одночасному протистоянні в останньому ортодоксальної та поміркованої течій. Справа бен Ладена розколола іслам, але водночас вона призвела до громадського засудження світом ідеї джихаду в екстремістському її виявленні. Маємо також напруження між ісламом та іудаїзмом, ісламом та індуїзмом.

Візити Папи Римського сприяли подальшому зростанню авторитету католицизму, його розвитку як світової конфесії, що оперативно і розсудливо реагує на актуальні та болісні процеси сьогодення.

Релігія все більше стає чинником політичного життя, вирішення організаційних її проблем все частіше перебирають на себе державні інституції.

В цілому ряді країн світу спостерігалося прагнення обмежити свободу віросповідань, заборонити під різними приводами діяльність тих чи інших релігійних течій.

По-своєму проявилися ці тенденції в Україні. Безумовно, візит Папи Івана Павла II не лише активізував релігійне життя в Україні, а й дав можливість чітко з'ясувати, хто є хто і хто кому служить під конфесійним прикриттям. Хоч держава і прагнула перебрати на себе роль чинника церковного єднання в Православ'ї України, але своїми діями вона зрештою призвела до того, що від її посередництва багато в чому відмовились і УПЦ КП, і УАПЦ. УПЦ МП давно вже виступала проти цього. Стало зрозумілим, що ця Церква не зацікавлена не те що в автокефалії, а навіть в своїй автономії, прагне й надалі залишатись в російському православному полі. Водночас тривалі об'єднавчі переговори між двома власне українськими православними Церквами закінчилися тим, що Київський Патріархат сказав своє: досить обманювати надії українських православних: із-за наявної в УАПЦ неузгодженості в діях владик, фактичного розколу в керівництві Церкви переговори вести ні з ким. Константинопольський Патріархат, який в 2000 р. був рішуче налаштований на вирішення проблеми Помісної Церкви в Україні, в 2001 р. з урахуванням можливих настроїв світового Православ'я по суті поступово зійшов на підтримку позиції РПЦ.

В греко-католицькій Церкві спостерігалася, скажімо образно, якась "організаційна метушня" у вигляді соборів, синодів, з'їздів, походів і багато іншого. Тут вже не чутно активних офіційних устремлінь на єднання українських християнських церков, заяв вірності Українському Східному обряду. Церква

водночас активна в освітньо-просвітницькій діяльності, такому підпорядкуванні своєму впливу владних структур галичанських областей, що тут можна згадати застереження Івана Франка про небезпеку галичанського клерикалізму. Розпочалося будівництво нового офісу і головного храму УГКЦ в Києві. Для Церкви цей рік був роком митрополита Андрея Шептицького.

Порівняно успішно розвивалися в Україні протестантські традиційні Церкви, особливо об'єднання баптистів. Свідченням останнього може бути обрання керівником баптистів Європи лідера цієї конфесії України Г.І.Коменданта. Особливу увагу протестанти приділяли організації просвітницької, навчальної, благодійницької діяльності.

В ісламі, як і в іудаїзмі України маємо також протистояння окремих об'єднань управлінь, хоч відзначимо тут успішне завоювання ними ніш свого можливого розширення і кількісного зростання.

По-різному складається ситуація в нових релігійних рухах. Я б відзначив відсутність помітної зміни стану спільнот неоорієнталістських і неоязичницьких релігій, більшості неохристиянських течій закордонного походження. Але водночас відзначимо бурхливе зростання харизматичних церков: до них пішла молодь.

В засобах масової інформації і в сфері цілительства нас заполонила містика. Кожного дня вранці українське радіо повідомляє зміст якогось гороскопу, прослухавши який людина ходить цілий день в очікуванні напророкованого їй. Ніхто не турбується про психічне здоров'я наших людей, які часто потрапляють в полон ошуковачів, що діють під прикриттям якогось "озаріння" чи "надприродного благословення".

Актуальним протягом року було питання нового Закону України про свободу совісті і релігійної діяльності. Водночас у Верховній Раді з'явилося декілька його проектів. Відзначимо, що вони в дечому за рівнем своєї демократичності відрізняються від нині діючого в напрямку подальшого підпорядкування Церкви державі, певного обмеження свободи віровизнань або такої клерикалізації світських сфер суспільства, що вже суперечить Конституції. Обговорення питання нового Закону перенесене на наступний рік. Це й добре, бо тоді на прийнятті його не позначаться передвиборчі настрої партій і парламентарів.

Українські релігієзнавці мають свій помітний доробок у 2001 р. Нарешті вдалося продовжити видання книг десятитомної "Історії релігії в Україні": вийшов том 4, присвячений католицизму, в друці – томи 5 ("Протестантизм") та 10 ("Релігія і Церква в сучасній Україні"). Видано чотири числа бюлетеня "Українське релігієзнавство", п'ятий випуск щорічника "Релігійна свобода", декілька індивідуальних і колективних праць. Проведено близько десяти наукових конференцій. Регулярно виходить наш часопис "Релігійна панорама", започатковано випуск брошур із серії "Конфесії України". Відбулася перша в Україні Міжнародна Молодіжна літня школа релігійної толерантності.

Будемо сподіватися, що 2002 рік стане більш плідним і внесе чіткі корективи у всі сфери релігійного життя як світу, так і України.

професор А. Колодний.

СУСПІЛЬНЕ БУТТЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ

Президент України Леонід Кучма під час свого останнього візиту в Москву за запрошенням Патріарха РПЦ Олексія II відвідав 1 грудня Храм Христа Спасителя. Під час розмов з Президентом Патріарх переконував його в тому, що не на часі ставити питання надання автономії Українській Церкві, що "потрібно почекати, коли єпископат, клір і народ Божий прийдуть до усвідомлення необхідності автономії у складі Московського Патріархату"(!). При цьому Патріарх послався на роботу Архиєрейського Собору УПЦ 2000 р., коли не була підтримана ідея автономії, навіть звучала пропозиція повернення до екзархату. "Сьогодні Українська Церква користується широкими правами автономії при збереженні статусу самокерованої", – відзначив глава Російської Церкви. – "Якщо ми сьогодні почнемо зверху пропагувати автономію, то багато парафій, монастирів, навіть єпархій звернуться з проханням про пряме патріарше керування і ми створимо четверту силу на Україні". Український Президент залишився при цьому при своїй думці про необхідність прискорення процесу надання автономії, хоч і пообіцяв "не докладати до цього ніяких зусиль зі свого боку".

Президент Леонід Кучма під час зустрічі із журналістами 18 грудня заявив, що "право кожного народу вірити Богу, який є в його серці". Він відзначив також, що Україна має толерантне ставлення до мусульман. Їх лише в нас в Україні нині біля одного мільйона.

Україна, як ніяка інша країна, надзвичайно широко відзначила 19 грудня святого Миколая. Особливо його чекали діти, бо ж святий чемним і слухняним із них приносить подарунки. На свято в столичний будинок вчителя цього дня зібралося понад 600 дітей – з багатодітних сімей, нащадків репресованих борців за Україну, сиріт. Сюди завітав і лідер блоку "Наша Україна" Віктор Ющенко. В Україні в традиції кеноситизм, тобто обожнення реальних людей. Їх інколи наділяють властивостями, яких навіть в розумін-

ні Бога не знайти. Така доля й святого Миколая, якого навіть в Італії, звідки він, католики вже не вшановують. Народився Миколай біля 280 року в м.Патар (Мала Азія) в багатій сім'ї. Після смерті батьків Миколай все майно роздав, а сам став священиком. Він допомагав всім, виліковував молитвами, творив різні чудеса. За активну священицьку діяльність Миколай одержав сан архиєпископа міста Міри Лікійської, в соборному храмі якого й був похований в 343 р. після своєї смерті. Багато оповідей складено про життя Миколая: зразу ж після народження він три години простояв на ногах в хрещальній купелі; молоко матері він вкушав один раз в дні посту – середу і п'ятницю – і то лише з правої грудини, що знаменувало стояння його одесную Господа та ін. За сто років до офіційного хрещення Руси-України у 882 р. в Києві було збудовано Церкву св. Миколи. В XI ст. з'явився монастир його імені. З часом Миколай став на Україні найбільш шанованим святим.

Президенту України Патріарх Московський (на відміну від грубого минулорічного: кесарю – кесареве, а Боже – Богові) під час обіду в Кремлі за участю ще й президента Росії культурно відмовив у його намаганнях добитися автономії Українській православній церкві Московського Патріархату. Л.Кучма не врахував під час розмов те, що Архиєрейський Собор РПЦ, який відбувся ще влітку минулого року, виявив готовність проголосити автономію УПЦ, але лише за умови, що ця проблема буде вирішена на всеправославному рівні. Тоді, на цьому ж Соборі, ієрархи з України заявили, що проти автономії виступає церковний народ України, який не бажає рвати зв'язки з Матір'ю-Церквою. Цю обставину слід враховувати. Таку інформацію вмістила сторінка Інтернет "Мир религий" 30 листопада.

Коментар "РП". Хороше свого часу сказав покійний Патріарх Мстислав: "Нам не треба перед кимось принижуватися і просити їх визнання. Визнаймо самі, що ми вже маємо свою Автокефальну Церкву, а їхнє визнання прийде пізніше, куди вони подінуться, щоб не визнати". Російську Церкву визнали лише через 140 років після проголошення нею незалежності, нашу визнають скоріше. То ж чи справа це Держави при фіксованому Конституцією відокремленні від себе Церкви вирішувати питання останньої. В Америці є до 20 баптистських церков, але до спроб поєднати їх навіть президенти-баптисти не вдавалися. Історія ще не зафіксувала жодного разу поєднання в церковно роз'єднаних конфесіях. І чого в Україні єднати державі тільки православних? Мусульмани у нас роз'єднані на чотири течії, іудеї – аж на вісім. Є розколи в баптизмі, п'ятидесятництві, харизматизмі, РУНВірі. Певно що розколи – то закономірність релігійного процесу. В самому світовому православ'ї існує до 30 окремих Церков, які не то що прагнуть єднання, а

навіть на Всесвітній Собор свій не можуть зібратися вже понад 1200 років. Це ж не католицизм. Але в Україні є сили і владні структури, яким вигідно постійно мусувати питання єднання то Православних Церков, то православних з грекокатоликами, а то й всіх християн. По-перше, історія засвідчила нереальність таких прагнень. По-друге, на актуалізації цього питання і включенні держави в спроби його вирішення дехто прагне набрати собі необхідні очки. А між тим варто було б не просто відокремити Церкву від держави, а й державу від Церкви, зафіксувавши в Законі України, що "відокремлюються Церква і Держава". В поліконфесійній Україні (а соціологічні дослідження фіксують вже лише 49 % православних) не може бути якоїсь державою фаворизованої конфесії чи Церкви. Позаправославні конфесії України, як і УАПЦ й УПЦ, негативно сприймають втручання Держави у православні справи, прагнення якимсь шляхом прилучити Церкву до своєї діяльності, бо ж ще і ще Христос мудро сказав: кесареве – кесарю, а Боже – Богові. У нас же ті, хто не є церковними християнами, прагнуть вирішувати церковно-християнські проблеми, прилучаючи до цього й вищі державні структури, які, зауважимо, мають подавати приклад рівного відношення до всіх офіційно зареєстрованих релігійних течій, напрямків, церков. В цьому суть демократизму в релігійній сфері держави громадянського суспільства. Свою релігійність державний службовець має виявляти індивідуально, відвідуючи, якщо він є церковним, регулярно храми своєї конфесії, своєї Церкви. Важливою справою нашої держави мало б бути забезпечення толерантності міжконфесійних і міжцерковних відносин, недопущення порушень діючого у нас загалом демократичного, що визнано у світі, Закону про свободу совісті.

Символічний День єднання християнських Церков під гаслом "З любов'ю збудуймо Україну" провела в кінці листопада Львівська міська адміністрація. "Цей день примирення для нас всіх повинен стати днем очищення, днем прощення, бо тільки в такий спосіб ми зможемо стати вільними й повернути рівновагу в наше спілкування з ближніми", — такі слова були у зверненні глави УГКЦ до віруючих Львова за місяць до Дня примирення. Святковий передзвін храмових дзвонів закликав львів'ян до міської Ратуші. Окрім мера міста В.Куйбіди, слово мали кардинал Любомир Гузар, митрополит Львівський Андрій Горак (УПЦ КП), владика Макарій Мелетич (УАПЦ), єпископ Станіслав Падевський, представники ХВЄ, ЄХБ, громад Прогресивного іудаїзму, мусульман, Товариства свідомості Кришни, ряду місій та ін. Пройшовши у урочистою ходою центральними вулицями міста, учасниками Дня єднання на спеціальній сцені перед Львівською оперою провели

символічне ламання хліба й обмін поцілунками. *(День, № 218).*

Україна втрачає пам'ятки церковного живопису або із-за пожеж в храмах, або ж із-за викрадень або ж із-за вивозу за кордон. Так, в храмовій будівлі 1886 р., що в селищі Ольховчик на Донеччині, в кінці листопада із-за замикання в електропроводці, розміщеній по дерев'яних конструкціях куполу, сталася пожежа. Дещо із старовинної церковної утвари вдалося винести до того, поки не впала стеля. В потязі "Київ–Варшава" співробітники Яготинської митниці під обшивкою лежака купе знайшли 21 ікону XIX ст. (Всі вони на дерев'яній основі, виконані маслом). Випадок пограбування святині трапився і у Криму. Із храму Дмитра Солунського, розташованого на міському кладовищі в Сімферополі, 12 грудня викрадено церковну утварь на суму більш ніж 3 тис. грн. Злочинцям вже вдалося збути частину викрадених цінностей.

•

Українське Богословське Наукове Товариство провело в листопаді своє засідання, на якому заслухали доповідь новозахищеного в Любліні доктора богослов'я Мирона Бендика "Еклезіологія митрополитів УГКЦ XX ст.". Цікавими були міркування отця щодо того, що владика Андрей Шептицький вбачав специфіку Греко-Католицької Церкви не лише в її обряді, а й у глибині східнохристиянської духовності і богослов'я, які є характерними рисами духовності УГКЦ. Греко-Католицька Церква – помісна Церква, а не обрядова видозміна Латинської Церкви. Митрополити УГКЦ відновлювали фундаментальні засади Київського богослов'я, які слід зберігати. Цікава була думка Кардинала Мирослава Любачівського про Євхаристійне єднання УГКЦ як із Вселенським Архиєреєм, так і з Царгородським Патріархом. Відносини УГКЦ з Римським Апостольським престолом слід змінити із "підлягання – підчинення" на "сопричастя і єдність".

Акція пам'яті загиблих в Нью Йорку 11 вересня відбулася в соборі св.Олександра в Києві. Її відкрив посол США в Україні Карлос Паскуаль. Акція пройшла 11 грудня – через три місяці після теракту. До проведення її прилучився в Храмі св. Олександра і Патріарх УПЦ КП Філарет.

Комуністи України, що підтвердив їх лідер П.Симоненко під час зустрічі в Москві 6 грудня із Патріархом РПЦ Олексієм II, повністю підтримують позицію Московського Патріархату в його протистоянні "неканонічним угрупуванням". "На відміну від інших, - заявив П.Симоненко, - ми справді захищаємо канонічне Православ'я на Україні, виступали і виступаємо проти свавілля, що твориться щодо УПЦ МП як центральною владою, так і місцевим чиновництвом". Керівник партії попросив "вибачення у православ-

них християн і віруючих інших конфесій за страждання і знегоди, що випали на їхню долю у лихоліття". Патріарх схвалив таку сповідь комуніста №1 України за незаконні репресії проти священнослужителів і віруючих радянської доби.

Президент благодійної організації "Міжнародна християнська солідарність" баронеса К.Кокс на запрошення голови ради опікунів Всеукраїнського фонду Надії і Добра Людмили Кучми в грудні відвідала Україну. Окрім офіційних зустрічей з керівництвом країни, бо ж баронеса є також віце-спікером Палати лордів Великобританії, обміну досвідом благодійницької роботи, мали місце благодійні акції в ряді медичних установ України.

Милосердя стало характерною стороною в діяльності багатьох релігійних течій та організацій. Лише в Києві на благодійність чекає 51 тисяча самотніх людей похилого віку. Опитування киян на тему милосердя виявило, що 50% опитаних потребує допомоги, близько 60% опитаних розглядають наше суспільство немилосердним. Лише 15% вважають соціальний захист прерогативою держави. Всі респонденти готові надавати допомогу іншим, але за умови, що матимуть до них співчуття й будуть впевнені в адресаті допомоги. Проте в Україні дуже мало бізнесових структур, які надають благодійницьку допомогу, підтримку інвалідам, ветеранам, пенсіонерам, хворим, малозабезпеченим, нужденним дітям.

Одеська обласна організація Християнсько-народного союзу саморозпустилася. Причиною цього стало входження партії до блоку "Наша Україна". Одесити не сприймають нехристиянські дії української влади, яку визнає керівництво "Нашої України", і не йде на створення широкого блоку демократичних сил. Було оголошено про входження колишніх партійців ХНС до народної партії "Собор". До "Собору" перейшов також один з лідерів ХНС народний депутат В.Шишкін.

Московський Патріархат в особі свого Іонівського монастиря збирає собі прибуток від відвідувачів Звіринецьких печер, впорядкованих і реставрованих державою в особі Музею історії Києва. Легкий заробіток, а поруч з цим – і русифікація відвідувачів. Про це пише газета *"Столиця" (№48)*, розповідаючи про долю можливого Звіринецького заповідника, що розташований в Києві в районі Ботанічного саду, Видубицького монастиря і вулиці Мічуріна. Будівельники, Геологи та спелеологи вже відремонтували тут 156 м печер, недослідженими залишаються ще близько

300 метрів. То ж час владі взяти до своєї свою уваги Київ підземний, та й заробляти тут гроші до державного бюджету.

"Але, видно, Господь мені краще життя напророчив і до себе забрав, щоб співав я у райських садах". Ці слова з монологу Назарія Яремчука, приписані йому Степаном Галябардою, часто звучали по радіо до 50-річчя з дня народження. В монолозі є слова: "Я не вірив ніяк, що й до мене прийде день останній і в жертовнім вогні моє серце на попіл згорить". Назарій ніби відчував, що йому мало відміряно в земному житті, а тому спішив жити. В мові його часто, як згадують, звучало слово Бог. Так, відчуваючи тонко природу рідних Карпат і черпати в них силу, співак казав: "І сотворив же Бог таку красу". В житті Назарій був дійсним християнином. Як згадує його дружина, вона не може пригадати випадку, щоб він прагнув комусь помститися за скоєне зло: "Він вмів вибачати"; "Коли його не розуміли, він почував себе розгубленим, безпорадним, хоча ні-

кому не показував свого невдоволення"; "Назар ніколи не скаржився, він завжди йшов до людей з відкритим серцем".

Під ім'ям ісламського пророка Усами бен Ладена хоче йти у Верховну Раду лідер Запорізького відділення об'єднання "Єдина родина" Олена Солод. Тепер вона вже буде Усама Ладен. Про це писала "РП" в № 11. З терористом №1 її поєднують такі спільні цілі: "боротьба з комунізмом, з паразитизмом Америки, з тим, що вона нав'язує всьому світу. Я за демократичний розвиток, а не за рабство, яке несе нам Америка". Дивись під шумок незвичного ще й стане мером Запоріжжя чи депутатом Верховної Ради, куди хоче податися під час виборів. Вже й Президент Л.Кучма зацікавився у запорізького губернатора Є.Карташова особою О.Солод. А вона тим часом, звинувативши свого чоловіка у всіх гріхах – двожонстві, гомосексуалізмі, психічній неврівноваженності, інших гріхах, подала на розлучення. *(Україна молода, 29 листопада)*

"Спеціальний нагляд" створили черниці Свято-Троїцького монастиря в Рівному. Це – їх ініціатива. Вона з'явилася після того, як злодії пограбували монастир десь на 75,5 тис. доларів.

Забрали злодії не лише старовинні ікони. Зникла тоді й послушниця – 18-річна Тетяна Пасічник.

Різдвяний (або пилипівський) піст, який в народі ще називають чотиридесятницею, почався 27 листопада. Метою його є очищення себе каяттям, молитвами і утриманням (не стільки в їжі, скільки в духовному житті) перед сприйняттям Різдва Ісуса Христа. В ці дні треба налагодити добрі відносини з близькими і знайомими людьми, попросити в них вибачення і простити їх. Різдвяний піст є одним із найбільш суворих. В ці дні не дозволяється їсти сир, м'ясо, яйця, молоко, вживати коров'яче масло, їжа має бути рослинною і рибною (остання – лише в суботу й неділю). Але в понеділок, середу і п'ятницю не можна вживати вже й олію і рибу. Останню можна вживати лише в суботу й неділю.

ПРАВОСЛАВ'Я

Позицію кореспондента "Дня" Клари Гудзик вже помітили в УПЦ Московського Патріархату і всупереч Христовому принципу людинолюбства (навіть щодо ворогів) всіляко лайливо "спростовують". А між тим К.Гудзик в публікації "Церковно пролетарський інтернаціоналізм" від 13 грудня пише: "Звертатися до Московського Патріарха... з проханням надати автономію Українській Церкві (тут

кореспондент має на оці прохання Президента Л.Кучми під час останньої поїздки до Москви. – *Ред.*) – це те ж саме, що просити вовка розчепити щелепи і випустити на волю ягня. Адже "геополітика" Московської Патріархії полягає якраз у тому, щоб на базі єдиного православ'я зберегти могутній вплив на "канонічній території". А також у тому, щоб користуватися впливом у міжнародних релігійних організаціях, диктувати свою волю, що можливо тільки для сильної і дуже великої Церкви. Тому йдеться, як пише російський православний публіцист К.Фролов, про "місіонерський контрнаступ" Російської ПЦ, а не про її подальше дроблення. А ми, українці, виступаємо тут зі своїми "містечковими" проблемами!".

Діалог УАПЦ і УПЦ КП повинен продовжитися. Так зреагував прес-центр Патріархії УАПЦ на прес-конференцію 6 листопада Патріарха УПЦ КП Філарета та голови громадського об'єднання "Україні – Власну Церкву" Павла Мовчана. УАПЦ підтримує реакцію УПЦ КП на доповідну записку Кабміну, в якій виявлено антиконституційне втручання держави у церковні справи, і водночас рада з того, що УПЦ КП зрештою усвідомила небажаність якоїсь неодмінної присутності держави в процесах творення Єдиної Помісної Православної Церкви в Україні. УАПЦ вважає, що "процес творення ЄППЦ повинен здійснюватися на канонічних засадах під

духовним керівництвом авторитетного загальноправославного центру власними силами української православної спільноти цілого світу. Державні органи, політичні та громадські організації можуть сприяти цьому процесові, але не повинні втручатися в нього й здійснювати керівництво цим процесом". УАПЦ схвально сприйняла негативну реакцію УАПЦ КП на спробу чужої Церкви реанімувати ідею "галицької церковної автономії". Патріархія УАПЦ висловила свою стурбованість фактичною відмовою УПЦ КП продовжувати з нею діалог з приводу об'єднання і виявила своє невдоволення критикою П.Мовчана на адресу митрополита Тернопільського і Подільського Мефодія. Звертає на себе увагу те, що в пресі УАПЦ і заявах Патріархії останній не називається Предстоятелем УАПЦ, хоч він і був обраний на цю посаду Помісним Собором Церкви 2000 року. Хоч це й замовчується, але в Церкві існує прихований розкол. То ж, як говорять вже в Патріархії УПЦ КП, з ким же тоді в ній вести переговори. А при цьому визнаваний нібито главою УАПЦ архиєпископ Всеволод в складі делегації іншого Патріархату – Константинопольського веде переговори поза спиною УАПЦ і УПЦ КП про долю Української Церкви з Московським Патріархатом.

Вітаючи у "Президентському віснику" *(№51)* **із Різдвом Христовим, Патріарх УПЦ КП Філарет** знову наголошує, що "християнство – це не вчення, а спосіб життя". "Різдво Христове визволило нас від гріха і смерті. В цьому і полягає його велич і національне значення. Душа не вмирає, а тіло воскресає, незалежно від нашого бажання. І вічність всім нам забезпечена Різдвом Христовим. Але якою буде для нас ця вічність, залежить від кожного з нас. Що ми оберемо тут, на Землі, з тим і підемо у вічність". Патріарх наголошує на тому, що в майбутнє слід дивитися з надією, бо ж Бог промишляє і піклується про нас. Відтак маємо надію, що буде у нас і Єдина Помісна Православна Церква. "Іншого виходу просто нема. Оскільки є незалежна держава, то мусить бути й одна православна Церква... Різдво Христове є запорукою нашої надії". Глава УПЦ КП наголосив, що Патріарх Константинопольський Варфоломій приїде в Україну, але з нагоди визнання утвореної тут ЄППЦ. Останнє – еволюційний процес: оскільки об'єднання практично неможливе із-за пози-

ції Московської Церкви на приєднання до нього, то існує один шлях утворення ЄППЦ в Україні – зміцнення і розширення Київського Патріархату. "Ідею утворення в Україні Автокефальної, тобто незалежної, Православної Церкви Вселенський Патріарх Варфоломій підтримує і не відступає від своєї позиції". "На цьому, сподіваюсь, мусить стояти і наша влада", заявив глава УПЦ КП.

Церква Московської юрисдикції хоче бути канонічною і в Західній Україні, використовуючи з цією метою фанатизм своїх парафіян. Відомо, що до організованого спецслужбами Радянського Союзу в Львові в 1946 р. собору щодо "саморозпуску" УГКЦ і "приєднання" до Московської ПЦ, в Західному регіоні не було жодної громади Російської ПЦ. Тому заяви в протесті, направленому Всеукраїнським Православним Братством архистратига Михаїла Президенту країни, про зруйнування тут трьох єпархій, ліквідацію близько двох тисяч парафій УПЦ звучать як відомі заклики: тримай злодія, коли всі знають, хто ним є. Те ж стосується й організованого кимось голодування протоієрея Стефана Деркача в Червонограді. Якщо храм відійшов до тих, кому він має належати (історично чи із-за більшості), то треба просити ділянку землі й будувати новий для тих, хто не пішов з більшістю. Чомусь не чутно було протестів з боку Братства тоді, коли в підмосковному Ногінську по-варварськи викинули з храму громаду УПЦ КП, розгромили єпархію Церкви, побандитському пограбували архиєпископа Андріана.

300-ліття Київської духовної академії відзначено в Києво-Печерській Лаврі. В теперішній Київській духовній академії і семінарії, що належить УПЦ Московського Патріархату і розміщена на території Лаври, навчається 2450 слухачів. Окрім богословських предметів, вони вивчають історію України, кілька мов. Працюють в навчальному закладі і світські викладачі. Ректором КДАіС є протоієрей Микола Забуга.

УПЦ МП нагородила сучасних "аргонавтів" – учасників міжнародної науково-дослідницької експедиції НАН України "Київська Русь", які на лоді "Княгиня Ольга" – точній копії старослов'янської – пройшли північну частину шляху "із варяг в греки", але в зворотному напрямку – від Києва до Санкт-Петербургу.

Нагороди УПЦ з нагоди десятиріччя незалежності України одержали Є.Марчук, штабісти ЗСУ Б.Кременецький та Л.Голопатюк, підприємці Б.Юзефіф, В.Якубовський та О.Павадюк, натівські співробітники Е.Баклі, Д.Кінг, С.Понд, Л.Меррік та Дж.Бакман, військові аташе Е.Жваржчик (Польща) й інші. Серед нагороджених багато директорів підприємств. *(День №225)*

Занепокоєння фактами фальсифікацій під час перепису населення України висловив архиєпископ Харківський і Полтавський Української Автокефальної Православної церкви Ігор (Ісіченко). Він надіслав на ім'я Голови Верховної Ради України листа, в якому зазначає, що священнослужителі Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ, які здійснюють своє пастирське служіння в східноукраїнських областях, з занепокоєнням повідомляють про тривожні повідомлення їхніх парафіян стосовно перепису. Учасники перепису довільно трактують питання про рідну мову громадян, автоматично фіксують російську як основну мову, що нею послугуються їхні співрозмовники. Це дає підстави остерігатися необ'єктивності наслідків перепису в тій його частині, яка стосується мовної ситуації на сході України. Консисторія Харківсько-Полтавської єпархії не має підстав припускати, що учасники перепису діють згідно з певними інструкціями, спрямованими на перебільшення ролі російської мови в сучасній комунікативній ситуації у східноукраїнському реґіоні. Але цілком можливо, що власні стереотипи, політичні симпатії, соціологічна некомпетентність штовхають збирачів відомостей перепису на шлях фальсифікації мовних аспектів суспільного життя. "Тому на прохання клиру й мирян єпархії я мушу попередити вищий законодавчій орган України про те, що практика проведення останнього Всеукраїнського перепису не дає підстав вважати його наслідки стосовно мови спілкування в Східній Україні коректними й використовувати їх за підставу в розробці та прийнятті законодавчих актів".

Відійшов з життя 6 грудня єпископ Михайло (Дуткевич). Владика з відродженням УАПЦ в 1991 р. перейшов до неї і залишився опісля вірним Святійшому Патріарху Мстиславу. Він брав участь в архиєрейському висвяченні в 1993 р. Патріарха Димитрія, але зрештою, як сказано в повідомленні про смерть, Патріархії УАПЦ, "відійшов в розкол" і "був виведений поза штат". Єпископ був серед тих, хто в 2001 р. утворив четверту Українську Православну Церкву Апостольську, про яку ми писали в "РП №11".

21-22 листопада в Києві відбулася І Всеукраїнська конференція старообрядців (Руська Православна Старообрядська Церква). Було обговорено такі проблеми: 1. Огляд проблем, пов'язаних із участю старообрядців України у суспільно-політичному житті країни, зокрема участю у виборах у Верховну Раду та місцеві Ради; 2.Створення постійно діючого Всеукраїнського об'єднання старообрядців для відродження древлєправославної віри в Україні; 3.Створення оргкомітету об'єднання; 4.Об-

говорення нагальних питань функціонування старообрядських громад. В роботі конференції взяв участь єпископ Київський і всієї України Савватій, голова фонду "Пам'ять Боголюбців" Є.Соловйов, зам.керуючого справами Верховної Ради України І.Стрелєцкий, представники Російського руху України, Російської громади м.Києва. Конференція прийняла рішення в подальшому налагодити тісний зв'язок із Новозибківською архиєпископією та безпопівцями щодо проблем, які хвилюють старообрядців, створити єдиний інформаційний простір, з врахуванням сучасних технологій. Було також прийнято рішення клопотатися перед Урядом України про виділення земельної ділянки для побудови нової соборної старообрядської церкви. На конференції було обрано голову новоствореного "Союзу древлєправославних християн Київської Русі" та Оргкомітет із 12 осіб, завданням яких буде співпраця із громадськими та урядовими організаціями та установами у справі вивчення, відродження та розвитку культури старообрядців України.

З'їзд православної молоді України відбувся 6-7 грудня в приміщенні Національної філармонії в Києві. Учасниками з'їзду були молоді представники всіх єпархій, слухачі духовних навчальних закладів, молоді співробітники МВС. Обговорювалися питання духовно-морального виховання молоді, впливу Православ'я на соціальні інститути, участі Православної Церкви в роботі із збройними силами й правоохоронними органами, питання впливу Православ'я на розвиток культури, громадського життя, на процес державотворення, а також питання благодійницької діяльності та ін. В роботі молодіжного форуму прав участь Предстоятель УПЦ Московського Патріархату Володимир (Сабодан), владики Криму й Буковини. Депутат А.Деркач, який виступив на з'їзді, відзначив наглядну демонстрацію з'їздом того, що нове покоління України обирає не бездуховну мас-культуру, а вічні цінності Православ'я. Не рахуючись з реакціями, депутат заявив, що "пора, зрештою, сказати, що Україна – православна країна" (останні дослідження фірми Гелллап засвідчили інше, бо ж в Україні лише 49% православних і то 13% з них не є церковними – Ред.) і що канонічне Православ'я є державоутворюючою релігією. Тут депутат виявив абсолютне незнання міжнародних правових документів, які забороняють виконання Церквою якихось державницьких функцій. До того ж, А. Деркач не сказав, в чому він вбачає державотворчу роль саме УПЦ Московської підлеглості в роки розбудови незалежної України.

Православну Церкву для глухих в Україні вперше відкрито в Чернівцях. Нею став храм святої Покрови. Священик Іван Коржевий спочатку читає літургійні тексти, а потім повторяє їх в сурдоперекладі. Служби надто популярні, бо ж в місті є понад 2000 глухонімих. Під час великих

свят до Чернівців на літургію приїздять "брати по нещастю" з інших міст України.

Предстоятель УПЦ Московського Патріархату митрополит Володимир в перших числах грудня відвідав Луганський край. В морозну непогоду тисячі луганчан вийшли на вулиці, щоб зустріти главу УПЦ. Навіть губернатори ряду міст не зважили на те, що в Україні Церква відокремлена від держави, і разом з простими громадянами вітали владику. Були тут також зустрічі із промисловцями, політиками, студентами, дітьми. В Луганську в центрі міста відбувся молебен біля пам'ятного знака Пресвятої Богородиці. Владика відвідав будівництво нових храмів – Свято-Олександрівського та Свято-Володимирського.

Каплиця Андрія Первозванного освячена в Києві в календарний день Апостола главою Православної Церкви Московського Патріархату в Україні митрополитом Володимиром (Сабоданом). Каплицю збудовано на площі, яка носить ім'я святого Андрія і де стоїть йому пам'ятний знак. Це – біля відомої всім Аскольдової Могили. Автор проекту – архітектор Микола Жариков. Після освячення храму в настінну ікону св. ап.Андрія було вкладено часточку його мощів (з голови, яка влітку була в Києві).

Настоятель храму Святих Новомучеників, що на Лук'янівському цвинтарі в Києві, створив об'єднання "Київська фортеця". Об'єднання виступає проти нелегальних іммігрантів, оскільки це "відриває шматок хліба в злиденних пенсіонерів", оплачується грошима українських платників податків. "Це не ксенофобія, а бажання бути самим собою. Ми просто не бажаємо розчинитися в цьому безликому натовпі приїжджих, бо ж якщо й далі піде справа так, як нині є, то ми перестанемо бути господарями у власній хаті". Одержавши благословення митрополита Володимира (УПЦ) балотуватися до Київської міської Ради, священик зауважує, що він туди йде не для вирішення загальноцерковних проблем (для цього є єпископат), а щоб "допомагати маленьким, злиденним парафіям, які лише з'являються. Адже їх відразу починають обкладати податками. Це не залежить від конфесії, ми повинні допомагати всім релігійним громадам".

Скит Манявський під загрозою зруйнування. До руйнації його споруд призвели зсуви ґрунтів. Вже обвалилися стінка й підмурок

Трапезної Церкви. Єпископ Івано-Франківський та Галицький УПЦ КП Йосиф звернувся за допомогою до громадськості і держави у справі відбудови святині.

Пам'ятник угорському королю Андрієві та королеві Анастасії на березі озера Балатон разом із римо-католицькими єпископом Угорщини освячував митрополит Львівський і Сокальський УПЦ КП Андрій (Горак). В заході брали участь представники української діаспори із різних куточків країни. Відомо, що Анастасія є дочкою князя Ярослава Мудрого. Вона правила в XI ст. державою разом з чоловіком. Угорці шанують королеву Анастасію, а також крипту з її прахом.

Річницю народження священномученика Йосафата Кунцевича вперше разом з греко- і римо-католиками відзначили й з благословення Волинського митрополита УПЦ КП Якова 10 священиків і хор цієї Церкви. Під час урочистості відзначалося, що св.Йосафат є спільним заступником католиків і православних.

12 негренят стали православними. Хрестив їх в Свято-Воскресенському кафедральному соборі в м.Суми о.Олександр а хрещеним батьком став міський голова Сум Олександр Андроков, хрещеною мамою – керівниця обласного Руху Катерина Білолюбська, яка сказала: "Колір шкіри не заважає почувати себе українцем і бути православним".

Характерно, що діти, які живуть в сімейному будинку Ольги Нені, говорять між собою українською мовою. При хрещенні вони одержали церковні імена, так, Гавріель став Гаврилом, Кароліна – Анастасією.

Вода із артезіанських свердловин на території Києво-Печерської Лаври та Михайлівського Золотоверхого вважається цілющою. Бювети тут будуть відкриті 10 січня н.р.

З нагоди 1700-річчя проголошення християнства державною релігією Вірменії 5 грудня в костелі св.Олександра у Києві відбулася Божественна Літургія вірменського обряду, яку відправив архиєпископ української єпархії Вірменської Апостольської Церкви Григоріс Буніатян.

СВІТ РИМО-КАТОЛИЦИЗМУ І ГРЕКО-КАТОЛИЦИЗМУ

Кардинал Любомир Гузар одержав в Римі свій храм. Він 17 листопада став титулярним настоятелем базиліки св.Софії. Це традиційно для кардиналів римо-католицької Церкви. 18 листопада в храмі відбулася з нагоди цього Архиєрейська Літургія.

Наступного дня близько тисячі прочан прийняв у ватиканському залі Папи Павла VI Святійший Отець Іван Павло II. Годину звучали привітання Понтифіку. Офіційну частину зустрічі почала

вступна промова отця Івана Музички, присвячена ролі ап.Петра і його наступників в утвердження християнської віри. Окрім вітання Папі, виголошених кардиналами Любомиром Гузарем і Мар'яном Яворським, було озвучено привітання Івану Павлу II від Всеукраїнської Ради Церков. В словівідповіді Папа сказав, що він "в своєму серці і пам'яті завжди береже спогад" про ті незабутні дні, які він провів в Україні. Він звернувся до Бога з молитвою дати "українському народові можливість побачити свого Спасителя".

Новий блаженний УГКЦ. 4 листопада проголосив ним єпископа Церкви Павла Гойдича Папа Іван Павло II. Владика протягом тривалого часу очолював єпископську кафедру в Пряшеві. За відмову прийняти Православ'я його було засуджено на довічне ув'язнення, де він і помер. Прах блаженного знаходиться в крипті Пряшівського кафедрального собору.

Львівський іподром під час перебування на ньому Папи Римського був замінований. В цей час на іподромі було більше мільйона паломників. А в землі – 82-міліметрова міна часів війни. Лише чудо врятувало Папу і паломників від смерті й каліцтва. На іподромі йдуть пошуки нових "привітів сорокових років".

Мальтійська служба допомоги на день Миколая принесла персональні подарунки 4251 дитині з 34 інтернатів та сиротниць Львівщини. До акції було залучено 17 молодіжних та християнських організацій. Служба одержала понад 2,5 тис. листів дітей до святого. Відповіді на листи будуть давати парафії УГКЦ. Водночас служба відкрила веб-сторінку "Святий Миколай".

Харківська громада святого Миколая УГКЦ зрештою добилася права на будівництво свого храму на тій земельній ділянці, яка їй була виділена ще в 1999 р. І це незважаючи на активну протидію цьому митрополита Церкви Московської підлеглості Никодима, декого із владних структур і політичних партій. Громаду підтримала УАПЦ, інтелігенція міста, ряд громадянських організацій.

ЖИТТЯ ПРОТЕСТАНТІВ

Кількість навчальних закладів українських євангельських християн-баптистів (ВСО ЄХБ) збільшується. Лише за останній рік до існуючих раніше закладів приєдналася Східно-Українська богословська семінарія (м.Донецьк) та Християнська музична академія (м.Київ). Таким чином на сьогоднішній день ВСО ЄХБ має у своєму складі 7 вищих богословських навчальних закладів (чотири семінарії, два університети та одну музичну академію) та 23 середні (коледжі, інститути тощо). Загальна кількість студентів цих закладів сягає 4 тисяч.

Листівки антиєговістського змісту з'явилися в Києві в місцях масових відвідувань, зокрема в лікарнях, на вокзалах, в магазинах. Їх поширює Православна Церква Московського Патріархату. На чому наголошує листівка, закликаючи не вірити свідкам Єгови? Насамперед вона прагне спростувати віднесення свідками себе до "нових істинних християн". Аргументом при цьому слугує те, що свідки Єгови не сприймають вчення про св. Трійцю, не визнають Ісуса Христа Богом, заперечують фізичне воскресіння Христа, Особистість Святого Духу, безсмертя душі та ін. Особливий акцент в листівці робиться на забороні Товариства свідків Єгови вдаватися своїм членам до переливання крові.

15-20 євангелізаційних служінь на вулицях міст проводить щомісячно студентська група із 6 осіб із Київського Християнського Університету. Головна особливість вуличної євангелізації в тому, що тут використовуються візуальні образи з метою донесення до слухачів змісту певного біблійного тексту. Євангелізаційній роботі студенти КХУ навчилися в міжнародної організації міжденоміна-ційного служіння "Open Air Campaignes", яка покликана донести Євангелію до тих, хто ще не прийняв Ісуса Христа як свого Бога і Спасителя. Організація ця утворена в 1892 році в Австралії. Свою роботу вона нині веде десь в 20 країнах світу.

Громади євангельських християн-баптистів із двох закарпатських районів – Ужгородського й Перечинського також разом із співробітниками місії "Україна для Християн" провели протягом двох тижнів євангелізаційні служіння з показом фільму "Ісус". Понад 3 тисячі селян відвідали служіння, 400 з них молилися молитвою покаяння.

"Бурный рост евангельских Церквей". Під такою назвою російська газета "НГ – религии" (№ 23) розмістила інформацію за підписом Славіка Радчака, згідно якої кількість євангельських церков в Україні за останні 10 років збільшилася в 6 разів. Ним же сказано, що згідно офіційної реєстрації кількість протестантів становить в країні 60%, а право-

славних – до 20%. Повідомляється, що ці цифри С.Радчак взяв з української преси. Невідомо якій "пресі" повірив інформатор. А ситуація далеко не така. Із 25405 релігійних організацій, офіційно зареєстрованих на початок 2001 р. в Україні, православних – 13182, а протестантських (різних течій) – 6098. Останніх кількість громад за 10 років збільшилися більше ніж в два рази. В 1991 р. їх було 2660. Кількість громад євангельських Церков протягом останнього десятиліття (1991 – 2001 рр.) зросла з 1930 до 3925. Листопадові опитування фірми "Соціс – Гелап" засвідчили, що до православних в Україні відносять себе 49% опитаних, до католиків – 8%, а протестанти ввійшли до 3% представників інших конфесій.

ЕТНІЧНІ РЕЛІГІЇ

Храм громади "Рідної віри" будується у Вінниці. Це буде перша культова споруда язичників в Україні. В минулому році зареєстровано Центр рідновірів – побожністів України з осідом у Вінниці. Очолює його Олег Безверхий.

Орденом Святослава Хороброго Об'єднання Рідновірів України нагородило М.П.Куделю – члена ОУН, колишнього в'язня таборів і в'язниць Польщі та СРСР. Цим відзначено його значна культурно-освітня й громадсько-партійна діяльність, зорієнтована на духовне відродження України. М.Куделя – великий подвижник-шевченкознавець. В своїй скромній хаті в с.Буяни, що біля Луцька на Волині, він створив унікальний музей-вітальню Кобзаря. Книги Миколи Павловича вчать любити Україну, її рідну національну традицію, вчать вірі в українських богів.

"Українська імперія в Інтернеті" – так назвали свою багатющу програму з історії етнорелігії та етнокультури українців рідновіри України (http://imperia.bigmir.net). До програми ввійшло понад сто культурологічних, мистецьких, народознавчих, релігієзнавчих та персональних сайтів науковців, митців, народних умільців. Засновником програми є Волховиня Зореслава, веб-сторінку створив Анатолій Богород.

МУСУЛЬМАНИ В УКРАЇНІ

Курултай кримських татар оприлюднив спеціальну заяву "Про відродження релігійного життя кримських татар і збереження релігійної толерантності в Криму". В інтерв'ю радіо "Свобода" член Меджлісу Ельдар Сеітбекиров зауважив, що своєю заявою Курултай хотів звернути увагу на два аспекти: 1. Владні структури Криму ведуть деструктивну релігійну політику, бо ж вона спрямована на підтримку лише однієї конфесії –УПЦ Московського Патріархату. 2. Наявні в обхід Муфтіяту мусульман Криму контакти керівництва автономії з місіонерами сумнівної орієнтації; що прибувають з багатих арабсь-

ких країн. "Іслам, який сповідують кримські татари, має певні особливості, які набули форми релігійних і культурних традицій кримськотатарського народу". А відтак спроби закордонних місіонерів насадити в Криму якийсь "істинний іслам" слід розцінювати як загрозу релігійній ідентичності кримських татар. Саме тому Курултай у своїй заяві наголосив на збереженні традиційних для кримськотатарського народу нормах і звичаях у сповідуванні ісламу, переданих попередніми поколіннями мусульман Криму.

Найбільше мусульманське свято Ід-аль-Фітр відзначено в цьому році 16-18 грудня. Його ще називають Ураза-байрам. Ним знаменується закінчення посту в священний місяць Рамадан. Мусульмани України одержали поздоровлення із святом від Президента Л.Кучми, Президії Верховної Ради, Ради Міністрів Криму та ін. В Криму ці дні були неробочими. На відміну від християнського посту мусульмани відзначили його пожвавлено. Вони обдаровували один одного, відвідували в ці дні батьків і родичів. Пригощалися пловом та млинцями й не мусульмани-сусіди. В мусульман існує традиція до кінця посту роздати злидарям очисну милостиню – зак'ят-аль-фітр. Розмір її – достатня для обіду кількість їжі. Цей процес називається салят. То ж кримські татари повертаються до своїх мусульманських традицій.

Україна може збільшити своє населення на 8 млн. мусульман. Таку заяву зробило Об'єднання кандидатів в депутати "Київська фортеця", врахувавши можливу ратифікацію нашою країною Міжнародної конвенції з прав біженців. Автори заяви у своєму висновку оперують тим, що Україну нібито умовили прийняти в себе таку кількість вихідців з країн Центральної Азії Євросоюз, НАТО і МВФ, пообіцявши їй при цьому відповідні кредити навіть на побудову мечетей. Осяде це навала скоріше в Києві і навколо нього *(Вечерние вести. - № 191)*. Це – прогноз, а точної інформації стосовно кількості нелегальних мігрантів за азіатських країн в Україні на разі немає, можна лише стверджувати, що ця кількість збільшується. В Хмельницькому вже зареєстрували мусульманську громаду, до якої ввійшли переважно вихідці з Афганістану і Чечні.

Пропозиція декого з депутатів про надання права чоловікам-мусульманам мати декількох дружин, як те дозволяє їх релігійна традиція, **не було прийняте Верховною Радою** і не знайшло відображення в новому Сімейному кодексі України. Мотивів цього було декілька: 1. Закони наші пишуться для всіх громадян України, а наша країна є державою з європейськими християнськими традиціями. 2. Україна не є мусульманською країною, надання чоловікам певних привілей порушило б конституційну рів-

ність людей незалежно від релігійної чи статевої ознаки. Закон ствердив принцип одношлюбності в Україні.

ІУДЕЙСЬКИЙ СВІТ

Український орден "За заслуги" був вручений видатному філантропу і гуманісту серу Зігмунту Стернбергу, патрону Всесвітньої Ради християн і євреїв, Президенту Реформістських синагог Великобританії, за видатний вклад у розвиток двосторонніх українсько-британських відносин.

Голова громади Прогресивного іудаїзму м.Львова Михайло Гольдман у листопаді ц.р. відвідав Ватикан, де у нього відбулася аудієнція з Понтифіком.

Всеукраїнська іудейська духовна академія відкрилася в грудні в приміщенні Центральної столичної синагоги. В кожному із класів зможуть навчатися по 20 студентів, які опановуватимуть історію єврейського народу та його релігію, побут і традиції, єврейську культуру. Читатиметься курс "Пізнай Тару", навчатимуться студенти техніці переписування священних текстів. Кітвея Койдиш, тобто писання, відтворюють гусячим пером на тонесенькому пергаменті. У відповідь на подарунки міської адміністрації рабин Моше Реувен Асман передав О.Омельченку символічний за іудейським канонами подарунок – дзигу. Це щоб мер Києва ще більше крутився в розбудові Києва.

Єврейський народний університет ім.Маймоніда розпочав свою роботу з листопада місяця при Єврейському Фонді України. В ньому, незалежно від національності, можна одержати знання з історії культури євреїв України та інших країн. ЄНУ пропонує більш широкий підхід до вивчення священних іудейських текстів. Вони розглядаються не лише як збірка релігійних догматів, а й як зібрання літературних шедеврів і творів історичного характеру, де факти чергуються з легендами і т.ін.

Біля Центральної Київської синагоги по вул. Шота Руставелі відкрито кав'ярню-гриль "Макабі-кошер". Від клієнтів немає відбою. Тут подають лише кошерну їжу, тобто їжу, при виготовленні якої не використовується свинина, кролятина, конина, а також морепродукти. Оригінальні назви страв – салат "Оле хадам", "Єврейська мама", "Кібуц" та ін.

Досить дивна роздвоєність. Християнська релігія відзначається тим, що вона надто багато запозичила в свій канон з іудаїз-

му. У нього вона взяла собі і Ст.Заповіт Біблії. Це вже визнання єврейського народу як богообраного. А водночас феодосійська газета "Кафа" вимушена вибачатися перед православними за те, що вмістила інформацію про їх життя на сторінці, де поруч було описання зустрічі Нового року євреями. Тут же маємо явне мракобісництво з боку православного дописувача. Не вибачатися перед ним треба, а притягнути до відповідальності за порушення принципу толерантності.

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ УКРАЇНИ

"Дні Конфуція в Україні" відзначалися в Києві у грудні книжковою виставкою і фотовиставкою в Національній бібліотеці України ім.В.Вернадського, науковою конференцією, іншими заходами. І виставка, і конференція дали можливість побачити і відчути унікальність кожної із країн регіону, де поширене конфуціанство.

Україну відвідав відомий пропагандист вчення Церкви Останнього Завіту Володимир Капункін. Виконавець із Сибіру у супроводі гітари "співав своїми почуттями" думки засновника Церкви Віссаріона. В Києві концерт відбувся в міському Будинку вчителя, у Вишгороді – в кінотеатрі "Мир". Ті, хто слухав проповідника, задумалися про сенс свого життя, про любов... То ж програма відбулася під гаслом: "Віра. Надія. Любов". Про приїзд в Україну В.Капункіна своє перебування влітку в святому місті Церкви в далекому Сибіру розповів студентам НаУКМА в грудні керівник київської громади віссаріонівців В.Романюк.

Фалуньгун має свої громади в Україні. Три з них вже зафіксовано в Донецькій області. В Києві в грудні було проведено фотовиставку, яка відображала гоніння на рух в Китаї, жорстокі методи боротьби з його послідовниками.

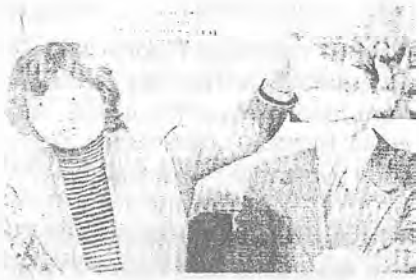

Виставка художніх полотен Олеся Бердника відкрилася в столичному Будинку літераторів. На них чітко проглядається світосприйняття їх автора у всій складності його фантастичного мислення і своєрідності релігійності. Значний вплив на його мали Ре-

ріхи. Як сказала дружина митця Валентина, "прив'язати" Бердника можна лише над релігіями, але під Богом. Він вивчав явив найрізноманітніші віросповідання, історію релігій, бажаючи охопити весь світ – земний і не тільки. Представники різних конфесій і народів часто не приймають такий його підхід, бо ж в кожній релігії свої канони і звичаї, які не можна порушувати. Але Олесь Павлович

до всіх релігій ставився толерантно і з великою повагою. Тому він в буддистському храмі складає руки як буддист, а в інших – відповідно до їх традиції. Адже Бог один, просто "малює" і бачить його кожна релігія по-своєму". Олесь Бердник тяжко хворий. Він нині лежить прикований до ліжка, безмовний в своїй київській квартирі. Побажаємо йому видужання.

МІСТИКА

Цілителів, чудотворців, знахарів в Україні нині тьма-тьмуща. Вони обіцяють вилікування, торгують чудодійними талісманами. Але якщо це так, то певно що є й їх споживач, ті, кому приносить ця туфта втіху. Ось лише, перш ніж звернутися до їх послуг, слід вимагати від них оригінал двох ліцензій на право займатися лікувальною практикою – Міністерства охорони здоров'я та Асоціації народної медицини. Саме тоді може менше буде ошуканих.

Гора Гостра біля села Дніпрово-Кам'янка, що на Дніпропетровщині, постійно чутно шумить. Раніше це витлумачувалося як дія нечистої сили. Тепер це з'ясовують завихрінням повітряної течії над вершиною гори. Такі гори є і в інших країнах: "свистить" гора Рег-Раван під Кабулом, "виє" гора Ель-Брамадор в Чилі, "стогне" вершина Джабель-Накут" на Синайському півострові. Не всі секрети "балакучих" гір розкриті.

Місця концентрації автокатастроф від невідомих сил на Херсонщині позначають спеціальними знаками. Особливо багато їх на трасі Каховка – Кам'янка Дніпрова біля Великої Лепетихи.

Варіанти політичних подій в Україні лідер виборчого блоку "НРУ за єдність" Богдан Бойко передбачає по зірках. В такий

спосіб він також прагне "по-новому осмислити всі важливі моменти". Емблемою своєї партії Б.Бойко вважає Ваги, на яких, на його думку, чаша добра після перемоги на виборах перетягне чашу зла. Лідер блоку приписує певні сузір'я й іншим політичним силам України. Якщо "За ЄДУ" у нього – це сузір'я Оріона, то комуністи – це плід сатани. То ж містика заміняє реальний аналіз ситуації в політичному житті країни. *(Столичка. – №58)*

Одесити пікетують місцевий театр ім.Лесі Українки, де зі своїми сеансами виступає А.Кашпіровський. Православний рух "Единое отечество" та "Русский блок" виступили проти візитів в місто цього "известного колдуна и чародея". Як заявили ті, хто виходив із будинку, молитви православних заважали А.Кашпіровському проводити цілительство.

На ділянці дороги в Києві між Десенкою і Дніпром автоаварії трапляються майже щодня (а то й не один раз). Оперативна група із вивчення паранормальних явищ визначила зони підвищеного біополя в районі Московського мосту. Тут надто висока негативна енергія. Характерно, що водії, які потрапляють в означених ділянках в аварію, говорять, що звернули на зустрічну смугу тому, що їм назустріч на великій швидкості їхав вантажний чи легковий автомобіль. Уфологи пояснюють наявність зони підвищеного біополя можливим колись тут масовим похованням, від якого і йде негативна енергія.

Молитва поставила на ноги. З точки зору традиційної медицини вилікувати розсіяний склероз в гіперкінетичній формі неможливо. Галю Зятюк спасла від цієї хвороби її настирлива молитва до статуї Божої Матері, що стоїть в Жидачеві. Якийсь голос одного разу сказав їй під час молитви: "А тепер вставай і йди!" "Я піднялася з коляски, – як розповідає Галя, – поглянула на свої ноги – вони не трясуться... Почала топати ногами по паркету, ступила один крок, другий, побігла по квартирі" *(Комсомольська правда, 30 листопада).*

РЕЛІГІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

РЕЛІГІЯ І СВІТ

У що вірять американці і світ? 87% американців – християни. Серед них: протестантів – 58%, римо-католиків –27%, мормонів – 1%, православних – 1%. 3% американців знаходиться в іудаїзмі, 3% — в маловідомих релігіях. Решта – релігійно нейтральні громадяни США. Половина американців заявила, що релігія має в їх житті величезне значення, 40% з них щонеділі відвідують храм або молитовний будинок. Це більше, ніж в якійсь іншій країні. Так, в Японії і Росії їх відвідують лише 3%. Відзначимо, що в світі нині християни складають 32%, а мусульмани 17%. При цьому іслам поширюється шалено. Якою буде релігійна карта світу через 50 років? Це тяжко спрогнозувати. Маємо зниження народжуваності в країнах з високим рівнем життя при одночасному вибуху її в інших країнах, особливо азіатських. В 2050 р. в світі буде 10,9 млрд. осіб. Переважно це будуть громадяни країн, що розвиваються. Якщо врахувати велику міграцію мусульман в першу групу країн, то за прогнозами іслам скоро зрівняється у світі з християнством кількістю своїх послідовників. Але це – мирний джихад, а може бути й інший. То ж толерантність міжконфесійних відносин – веління часу.

2003 рік оголошено Роком Біблії. Нині існують переклади Біблії на 4300 мов. В рамках спеціальної місії йде переклад її ще на 1300 мов. Вперше в Європі Біблія з'явилася в IV столітті в перекладі латиною за розпорядженням готського правителя Вулфіли. Переклад цей здійснив в 350 р. св Ієронім, назвавши його Vulgata (Всезагальна книга). Після знахідок 1947 р. в районі Мертвого моря давніх текстів, серед яких багато біблійних книг, постало питання: чи закінчується Біблія на тих книгах, які з волі людей колись оформились в канон, а чи ж її можна доповнити новими книгами? Спроба ватиканських вчених зробити останнє викликала шалену критику з боку християнських богословів.

Американський президент Дж.Буш нещодавно заявив: "Я хочу відверто сказати американцям, що на афганському фронті воєнних дій починається тяжкий період". Ніби коментуючи ці слова, німецький експерт М.Людерс зауважив: "Захід повинен сприймати ісламсько-арабський світ не як масу стратегічного значення,

а як рівноправного партнера". Західна політика сприймається в ісламському регіоні як несправедлива. Вона викликає почуття безпомічності, на ґрунті якого зріє постійно антиамериканізм.

Війну "культам, сектам й іншим маргінальним релігійним об'єднанням" оголосила влада Кенії. 3 грудня цього року діяльність будь-якої релігійної організації в цій країні дозволяється лише при наявності відповідної ліцензії уряду. Спонукою до такого рішення послужило те, що "релігію частенько використовують заради заробітку", створення "комерційних підприємств". Проте ця урядова постанова порушує статтю 78 Конституції Кенії, яка гарантує свободу віросповідань, релігійні права і свободи громадян. Нині в країні діє 830 релігійних організацій, заявку на реєстрацію подали ще 1010.

Дитячі іграшки, які не слід дарувати дітям на Різдво Христове. Список їх склав американський священик Крістофор Роуз. На першому місці Міккі Маус, на якому, коли його б'ють, залишаються синці. Роуз вважає, що це провокує дітей до нового насилля. Але це може призвести до незворотних змін, які в дорослому віці виявляються різними відхиленнями. В списку є гумовий монстр, що видає душероздираючі звуки, коли діти розтягують його, іграшка "Ліза і буба Рей Дідм". Останню Роуз назвав сексуально агресивною, бо ж зображає чоловіка з висунутим язиком, голову якого зажала жінка між колінами. В списку значаться ще деякі іграшки, що "рекламують інцест з переходом будь-яких меж". А Єпископальна Церква "Благословення" в Англії щорічно перед Різдвом називає ті дитячі іграшки, які не відповідають християнському духу. В "чорному списку" іграшковий монстр Shake Wacky Mike - одноока звіринка зеленого кольору, з яким можна що хочеш робити, а він при цьому виявляє лише звуки вдоволення. Більшість заборонених іграшок є такими, що збуджують вияви агресії.

Традиційні святкові заходи у Віфліємі, присвячені Різдву Христовому, не відбудуться. Муніципалітет міста із-за агресії Ізраїлю скасував відкриття гігантської ялинки біля входу в храм. Відбудеться лише урочистий молебень в Церкві Різдва. В місті не буде також маршів християнських скаутів, запалення святкових гірлянд. Віфлеєм в ці дні нагадує прифронтове місто. Ізраїльтяни зруйнували готелі, житлові будинки, чим виключили можливість прийому паломників.

Війна між ісламістами й урядовими військами на Філіппінах триває. Широкомасштабні бої йдуть в районі міста Замбоанга. При цьому повстанці тримають в заручниках близько 140 мирних жителів – християн, використовують їх як живий щит при передислокації своїх загонів.

Громадянський форум, проведений в Москві наприкінці листопада, і визнаний як важливий захід Президентом В.Путіним, **виступив проти "розмивання принципу відокремлення Церкви від держави".** В документі Форуму говориться про необхідність "виведення релігійного навчання і ритуалів із державних установ та організацій", "заборону обов'язкової релігійної освіти в приватних школах, окрім тих, які фінансуються релігійними організаціями".

Проти внесення в російський закон про свободу совісті поняття "традиційна Церква" виступив Митрополит Російської Православної Церкви Кирило. Хоча це й "позитивна ідея", як вважає владика, але "сама по собі дискусія на цю тему буде деструктивною".

Литовський парламент розглядає закон про заборону релігійних сект. Проект його вніс депутат від Союзу младолитовців, нових таутинінків і політв'язнів. Секта в ньому визначається як "організація, діяльність якої пов'язана із створенням, збереженням чи експлуатацією психологічного впливу на осіб, які беруть участь в її діяльності". Зрозуміло, що таке загальне формулювання дає можливість заборонити діяльність будь-якої релігійної організації, в т.ч. й домінуючої в країні католицької, бо ж яка з них не експлуатує "психологічні впливи". В разі прийняття закону (а такий вже діє у Франції) суд буде не лише ліквідовувати певні релігійні організації, а й забиратиме їх кошти і майно до державного майна.

Єврейська громада вихідців з України в Ізраїлі є найбільшою. Вона нараховує десь 300 тис. осіб: інтенсивне зростання її вже припинилось в "землю обітовану" в 2001 році з січня по вересень виїхало лише 10,3 тис. осіб, що становить 32,5% від загальної кількості репатріантів з колишніх республік СРСР. Загалом з 1984 по 2001 рік колишні республіки СРСР дали Ізраїлю 911,3 тис. осіб.

Найбільший храм Америки – собор Івана Богослова в Нью-Йорку 18 грудня був охоплений вогнем. Полум'я піднімалося на висоту 13 метрів. І це знову в Манхеттені. Причина пожежі не з'ясована.

Бундестаг ФРН вніс поправки до закону про релігійні союзи та об'єднання, які скасовують т.зв. "релігійний привілей". Тепер, як вважають в Німеччині, не можна буде замаскувати під релігійну якусь екстремістську організацію. Рішення це прийняте в контексті боротьби з тероризмом, а тому не підлягає додатковому затвердженню бундесратом (верхньою палатою німецького парламенту).

Релігійні обряди із вшануванням колишнього іспанського диктатора Франко здійснюють-

ся Асоціацією фалангістів Росії. Цей націоналістичний рух католиків і православних збираються три рази протягом року в Москві. "незважаючи на те, що ми не маємо благословення ні Католицької, ні російської Ортодоксальної Патріархії, фалангісти не дають себе заплутати", – заявив лідер руху П. Лавриненко. Вони впевнені, що своїми молитвами сприятимуть приходу нового керівника Росії, який поверне їй її духовне коріння. Цей "російський Франко" має бути близьким духовно до іспанського правителя. "Франко сподівався на Господа, на його захист, на консолідацію батьківщини і захист Церкви". *(Новый век. - № 43)*

КАТОЛИЦИЗМ

День католицької молитви 14 грудня ц.р. Папа Іван Павло II в цьому році присвятив молитві за мир і справедливість у світі, згадці про загиблих від терактів. Але якщо в США звучать заклики повторити в Іраці Афганістан, то Папа закликав скасувати санкції проти Іраку, а до всіх католиків світу звернувся з проханням поститися та молитися за іракців, які постраждали.

Побоювання, що під час Різдвяних свят можливим є терористичний акт у Ватикані, обґрунтовані, сказав в інтерв'ю Католицькому Агентству Інформації *(KAI)* колишній агент розвідки однієї із західних країн, добрий знавець арабського світу та ісламського фундаменталізму. "Немає стовідсоткової впевненості, що ця загроза реальна, а Сполучені Штати можуть бути зацікавлені в тому, щоб Апостольська Столиця підтримала воєнні дії в Афганістані". Італійському міністерству закордонних справ про таку загрозу повідомили американські спецслужби. Вірогідною ціллю атаки може бути базиліка св.Петра як символ християнства.

Папа Іван Павло II виступив проти законів, які наносять удар по сімейному життю. Це – закони, які дозволяють аборти, розлучення, гомосексуалізм. Суспільство має відкинути такі закони, які не сприяють благополуччю сім'ї. "Вони сприяють привнесенню в наше життя небезпечної тіні культу смерті". Папа виступав за "природний інститут" сім'ї, проти тих, хто схвалює гомосексуалізм.

Список учасників Різдвяного концерту у Ватикані 15 грудня особисто корегував Папа Іван Павло II. Зокрема він викреслив з нього Брітні Спірс як "надто сексуальну", Джорджа Майкла та Елтона Джона за "надмірну веселість". То ж благочестивість важлива для того, щоб взяти участь у Ватиканському концерті.

Здоров'я Папи Римського знову викликає занепокоєння. Церква стурбована тим, що "його патроноване тіло поступається віку і хворобі Паркінсона" і він "може стати недієздатним й залишити Церкву без керівництва чи в руках політиків, що діють від його імені". Особливо це занепокоєння з'явилося після його візиту в Казахстан, коли Папа, опустившись в крісло, вже не зміг дочитати до кінця текст свого виступу і за нього це зробив помічник. Католицька Церква не має якихось документів, які б регламентували дії у випадку непрацездатності Папи. Від влади в Церкві його може відсторонити смерть або добровільна відставка. Від деяких церковних кіл Івану Павлу II надходила пропозиція здійснення останнього, коли йому виповнювалося і 75, і 80 років. Але якоїсь реакції на ці пропозиції не було. Мотивувалося остання тим, що у виборах Папи не мають права брати участь кардинали, які мають вік понад 80 років.

Ватикан вимагає накласти заборону на публічний показ фресок сексуального змісту, які прикрашають стіни терми (лазні) в Помпеях. Католицька Церква вважає, що такі натуралістичні статуї і фрески є порнографією, що ображає почуття віруючих. Вони відображають у всіх деталях статеві акти, груповий секс, секс між жінками.

Голова Римо-Католицької Церкви Росії Тадеуш Кондрусевич відкинув звинувачення Руської ПЦ на адресу католиків в прозелітизмі. На конференції католицьких єпископів РФ, яка відбулася в Саратові, було висловлено стурбованість новими тенденціями у відносинах Церкви і Держави в Росії, зокрема припинення одержавити Російську Православну Церкву. Висловлювалися впевненість в тому, що Папа неодмінно відвідає Росію, адже запрошення до візиту він має і від Б.Єльцина, і від В.Путіна. Тепер слово за Олексієм II.

В охороні Папи Римського нічого не змінилося, незважаючи на теракти. Щоб попасти до його резиденції, треба пройти рамку металопошуку. Сумки доглядаються за допомогою детекторів, які є в аеропортах. А взагалі Понтифіка охороняють 100 осіб із Швейцарської гвардії, агенти італійських спецслужб. Четверо із останніх постійно біля Папи. Агенти ці охороняють кожний поверх, коридори й ліфти Папської резиденції.

Душпастирів для науковців має намір призначити Апостольський Адміністратор для католиків латинського обряду Європейської

частини Росії архиєпископ Тадеуш Кондрусевич. Ієрарх вважає, що наука без моральних підстав може призвести до трагічних наслідків для цілого людства, зокрема в галузі ядерної енергетики та генетики.

Епоха ірландських місіонерів на чорному континенті закінчилася. Це визнав в газеті "The Irish Times" ірландський католицький єпископ-емерит Джон Махон. Причина цього – їх смерть і відсутність нових покликань. Проте розпачу не може бути, бо ж їх місця займають корінні африканці.

Вперше за останні 30 років було висвячено священиків у Камбоджі. Це сталося 9 грудня, коли у Пномпені Апостольський вікарій єпископ Еміль Дестомбес висвятив чотирьох дияконів. Тепер у Камбоджі 45 священиків, 40 з яких - іноземці. Справа в тому, що всіх місцевих священиків було вбито в роки правління "червоних кгмерів" (1975-1979). Наступні 10 років країна була під владою комуністичного В'єтнаму. Через низький загальноосвітній рівень у Камбоджі, підготовка нових кандидатур на священиків йде дуже повільно - наступні свячення очікуються не раніше, як через 8 років. У Камбоджі проживає 10 млн. жителів, з яких 90% - буддисти. Католиків тут лише 20 тисяч. *KAI*

Францисканці змінюють повсякденний одяг. Ще в XIII ст. засновник ордену ввів чернечий одяг із грубого і важкого шерстяного полотна. Він мав умертвляти плоть, а не захищати її. Оскільки нині орден є дуже активним у своїй діяльності, то модельєр релігійного одягу Елізабет Бьянчетті запропонувала туніку з м'якої і сірої тканини, із зменшеним капюшоном, а також з кишенею для мобільного телефону.

"Василіани в Литві та в Україні" – така конференція пройшла 8-11 листопада в литовському місті Шаулей, містечку Базільйонай та столиці Вільнюсі. В її роботі брали участь представники Чину Святого Василія Великого з Ватикану, Литви, Польщі й України. Особливу увагу учасників привернула постать св. Йосафата, Гора Хрестів – символ страждань, надії та непоборної віри людей Литви, історія діяльності оо.Василіан в Литві та Україні.

ПРОТЕСТАНТИЗМ

Білоруські п'ятидесятники судяться із Білоруським телебаченням "за його брехливі програми", в яких Союз ХВЄ звинувачений в причетності до людських жертвоприношень, "деструктивних сект" та ін. Прокурорська перевірка факту смерті в Білорусії диякона Церкви ХВЄ Ігоря Орловського не підтвердила версію "принесення жертви".

Право призовника – члена Церкви Адвентистів Сьомого дня Д.Шитикова на альтернативну службу визвав Наготинський

районий суд Москви 30 листопада. Справа в тому, що Росія ще не має закону про таку службу. Подібних ситуацій останнім часом виникало багато в РФ. Судді, посилаючись на Конституцію країни, призначали призовникам альтернативу.

Лікар вчинив правильно, переливши кров свідку Єгови всупереч його вірі. Так зреагував французький суд вищої інстанції на позов вдови хворого, бо ж вчення релігійної течії категорично забороняє переливання крові живих істот, пропонуючи в разі її нестачі використовувати штучні замінники. Вищий адміністративний суд Франції ухвалив: "Хоч лікар і зобов'язаний поважати побажання пацієнта, що ґрунтується на його релігійних віруваннях, але в даному випадку вони вчинили правильно". Адвокат свідків Єгови Ален Гаре має намір опротестувати це рішення в Європейському суді з прав людини (Страсбург).

Настоятель англіканського храму в графстві Ессекс (Великобританія) Річард Фар заборонив заняття йогою, які проводилися в одному із приміщень храму. "Я розумію, що для декого йога може бути простою вправою, але це і шлях для декого до інших типів духовності, включаючи східний містицизм. Ми розповідаємо про Ісуса і його винятковість. Ми не можемо надавати можливість пропагувати тут інші види духовності".

Англіканські священики в секціях теквандо вивчають методи одноборства. Спонукало їх до цього те, що вони часто піддаються нападам злочинців. Так, лише за останні два роки в Великобританії зазнали насилля 12% священиків, погрожували 22%, ображали нецензурними словами – 70%. Здійснюють напади на священиків переважно психічно нездорові люди, бомжі, агресивно налаштовані парафіяни. Навчання це організував науково-виробничий союз, що патронує священиків. До організації такого навчання спонукало і те, що в англіканській церкві з'явилися жінки-священики.

ПРАВОСЛАВ'Я

V Церковно-народний Собор Болгарської Православної церкви (БПЦ) відбувся 17 грудня у Софії. Відрив Собор предстоятель Церкви Патріарх Болгарський Максим. На порядку денному було лише одне питання - як подолати розкол, що розпочався у 90-х роках XX ст. Серед винуватців розколу Патріарх у своїй доповіді назвав Союз демократичних сил, що до останнього часу правив у країні, екс-Президента країни Петрі Стоянова та його Кабінет Міністрів. Винний у розколі й мер Софії Стефан Софіянський. Саме з незаконною допомогою цих осіб, вважає Патріарх, розкольники змогли зареєструватися, "привласнити назву Болгарська Православна Церква" та

захопити частину майна. Поліпшення ситуації (усунення розколу) Патріарх пов'язує із новим Законом "Про віросповідання" та з діяльністю нового Глави Кабінету Міністрів країни царя Симеона II, друга Патріарха Максима, який вступаючи на посаду, вперше в новітній історії Болгарії прийняв присягу на хресті та Євангелії і отримав благословення Патріарха. Згідно нового Закону, в якому підкреслюється роль традиційного православ'я в історії країни, буде проведена перереєстрація всіх релігійних об'єднань.

Архиєпископ Деметрос, предстоятель Елладської Православної Церкви в США, одержав від Американського Єврейського Комітету з міжконфесійних питань 10 тисяч доларів на відбудову нью-йоркського Храму св. Миколая, зруйнованого 11 вересня під час теракту.

Московський Патріархат прагне повернути в Росію ікону Казанської Божої Матері, яка знаходиться ще з 1904 р. у Ватикані. Потрапила вона туди нібито після пограбування Казанського храму. В Росії ця ікона розглядається як охоронниця країни і її народу від ворогів. Вона з'явилася як чудотворна санкція завоювання росіянами Казані – столиці татар Поволжя в 1552 р., божественна санкція на право поневолення татарського народу. Тому цілком зрозумілим є те, що в Росії є низка храмів, присвячених цій іконі, а Руська ПЦ має в своєму календарі свято на честь своєї святині. Ось тільки незрозумілим є те, чому Українські Православні Церкви (в т.ч. й Київський Патріархат) назвали ім'ям ікони свої храми. Стало відомо, що Папа Римський нібито не проти повернення ікони в Казань, яка в 2005 р. відзначатиме своє тисячоліття, але за умови, що він привезе цю ікону особисто. Ось тут і з'явилася проблема, бо ж Патріарх Олексій II аж ніяк не хоче бачити в своїй країні Понтифіка. Переговори у Ватикані з приводу повернення святині веде радник Президента Татарстану з ідеології Р.Хакімов. Якщо Росія не може прийняти Папу з іконою Божої Матері, то може прийме його Президент Татарії, який виявив неабияку самостійність у вирішенні багатьох питань життя Татарстану.

В Росії Православна Церква фактично не відокремлена від держави. Свідченням цього є те, що прем'єр-міністр Росії Михайло Касьянов відмовився зустрітися з естонськими бізнесменами із-за того, що в їх країні невирішеним є питання реєстрації Естонської Православної Церкви. Це також послужило основою відмови у встановленні режиму найбільшого сприяння в торгівлі з Естонією.

Білоруський екзархат Російської Православної Церкви буде фінансуватися державою окремим рядком згідно проекту бю-

джету на 2002 р. Це здивувало багатьох в країні, бо ж суперечить конституційному принципу про відокремлення Церкви від держави. Цим самим уряд країни також знехтував принципом рівності всіх релігійних організацій перед законом.

Російські ченці тікають за кордон. Двох з них виявив Донецький прикордонний загін в Маріуполі на судні "ТК Ротердам" в рятувальному боті. Втікачі не врахували, що у відкритому морі їх чекала смерть від переохолодження. Згідно версії "божих людей", вони хотіли в такий спосіб попасти в "святі місця" Греції.

МУСУЛЬМАНСЬКИЙ СВІТ

Королева Великобританії публічно віддала шану ісламській громаді. На державному банкеті з нагоди приїзду короля Йорданії Абдулли вони заявили, що немає жодного конфлікту між Заходом та ісламом, а йде війна проти тероризму. Водночас Британська Рада мусульман зініціювала проведення в країні тижня знайомства з ісламом з метою переконати, що він не має чогось спільного з тероризмом, дистанціюватися від тих декількох мусульман країни, зокрема з молоді, які налаштовані в дусі бен Ладена. Останні в листопаді здійснили напад на християнську Церкву в м.Брадфорд.

Посол Італії в Саудівській Аравії Торквато Карділлі прийняв іслам в день свого 59-річчя. В 1995 р. це зробив посол Маріо Шьялойя, який нині є главою Італійської мусульманської ліги. Щорічно десь 3-5 тис. італійців стають мусульманами. Зворотній процес – перехід мусульман в католицизм – в Саудівській Аравії відсутній. Карділлі негайно викликали в Рим "для консультації".

Проблема мусульманського капеланства постала в армії Німеччини. Нині в ній вже служить 1100 мусульман, а з часом їх буде далеко більше. В директиві "Мусульмани в збройних силах", призначеній для всіх офіцерів і солдат, говориться про те, що військові також мають право на свободу віросповідання, даються рекомендації з того, як вирішувати можливі релігійні конфлікти у військових частинах. Але проблеми є: як дотримуватися в армії намазу? Як здійснювати обмивання перед їдою? Як дотримуватися посту рамадана та ін.

Включення в список свят країни Мусульманського Нового року не схвалили Законодавчі збори Киргизстану. Пропозицію цю вносив голова комітету із справ релігій А.Сабіров. проте трохи раніше було прийняте рішення про відзначення в Киргизії 7 листопада як дня Жовтневої революції.

Дух талібану живе навіть на визволеній військами Північного альянсу території. Так, під час перших за 30 років демократичних виборів мера міста Герат крісло останнього дісталося талібу-колишньому дипломату, який був функціонером місцевої адміністрації при режимі войовничих мулл.

Крах режиму талібів в Афганістані визнав колишній міністр фінансів їх уряду мулла Ага Хан Мугазім. Водночас він зауважив, що якщо країною буде керувати стабільний ісламський уряд, то таліби не будуть заважати йому.

Духовний лідер талібів мулла Омар на засіданні Ради руху (шури) склав з себе повноваження її керівника. В новообраного голови уряду Афганістану Хаміда Карзаї він попросив амністії для себе і деяких чиновників свого режиму. Той пообіцяв їм життя і судовий розгляд справи. Водночас Х.Карзаї заявив, що він не має наміру вибачати Омару його злочини і передасть його в руки американського правосуддя. Найманці талібів будуть розстріляні, а афганці пройдуть трибунал в фільтраційних таборах. На посаду лідера талібів обрано моулаві Мохаммада Бабу. А ось Аль-Завахарі, який є скоріше лідером "Аль-Каїди" (бен Ладен при цьому лише "гаманець і прапор"), загинув на початку грудня під час боїв біля печерного комплексу Мілава. Сам бен Ладен нібито втік з оточення, скориставшись паранджою. Місце його нинішнього перебування невідоме.

Тисячі "бен Ладенів" з'являться, коли загине борець за панування ісламської релігії у всьому світі Усама бен Ладен. Це сказав офіційний представник "Аль Каїди" Сулейман Абу Гейс в своєму інтерв'ю газеті "Аль – Ватан" з Кувейту, де його позбавили громадянства і де пообіцяли провести слідство щодо кожного громадянина з Об'єднаних Арабських Еміратів, хто воює за талібів в Афганістані. Абу Гейс з грудня попередив Америку, що тисячі "Бен Ладенів" будуть очолювати боротьбу за торжество ісламу у всесвітньому маштабі. "Інакше ми всі маємо загинути, бо ж наша сьогоднішня конфронтація з невірними є частиною того, що ми називаємо релігією. Продажні люди за гроші зрадили свою релігію, назвавши нас терористами. Хоч вони й боягузи, але душею своєю вони все одно підтримують наше право на джихад". Далі Абу Гейс заявив: "Я не відмовлюсь від джихаду і не продам релігію за можливе повернення мені громадянства".

Усама бен Ладен не має наміру завершити своє життя самогубством. Такий висновок зробив американський політичний психіатр Дж.Пост, не погоджуючись з повідомленнями про наказ Усами вбити його у випадку неминучого полону. Дослідник, на основі аналізу великого масиву матеріалів, вважає, що, приймаючи свою справу за божественну, бен Ладен не піде з життя, не завершивши ту важку місію, на яку його надихав сам Аллах. Смерть Усами, який за життя вже став іконою для багатьох мусульман, надасть йому ореол мученика й призведе до помсти за нього у вигляді нових терактів. Адже бен Ладен не глава, а лише "голова ради директорів" "Аль – Каїди". Очолює її єгиптянин аль-Завахірі. Власне, останній розробив план терактів 11 вересня.

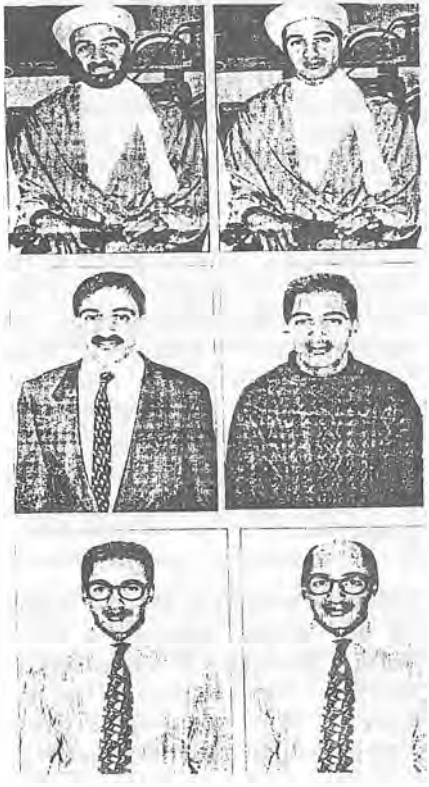

Бійці Північного альянсу сотнями, без суду і слідства, винищують полонених ув'язнених талібів. Знищення "арабських фундаменталістів" задовольняє всіх: афганців – вони принесли їм тяготи війни, американців – це певна розплата за теракт, їх рідні країни – вони не повернуться додому і не будуть здійснювати заворушень.

Хоч дехто в Саудівській Аравії вважає, що посвідчення особи жінок з їх фотографіями без паранджі порушує ісламські традиції, але Міністерство внутрішніх справ країни вирішило видати такі посвідчення всім, частково урівнявши так права чоловіків і жінок, бо ж до цього останні вписувалися в документ чоловіка або батька, не мали своїх банківських карток. Характерно, що трилітня дискусія в країні велася, власне, не щодо самого нововведення, а з приводу того, яку фотографію дати в паспорті, адже поза своїм домом жінка має носити чадру, не показувати своє обличчя чужим чоловікам. Рішення прийнято. А ось як його реалізувати – тепер не знають, оскільки деякі мулли все одно заявили, що будуть бойкотувати акцію уряду, а жінок, які одержать посвідчення, піддаватимуть ре-

лігійному осуду.

Загін гірської поліції утворено в Ірані для контролю за дотриманням ісламських норм відносин молодих іранців різної статі на гірськолижних трасах. Відомо, що ще в 1979 р., коли в країні відбулася ісламська революція, було видано указ, згідно якого іранці, які не мають шлюбних відносин, не мають права відкрито спілкуватися між собою в публічних містах. З метою реалізації цього закону й утворено цей поліцейський загін, бо ж останнім часом молоді багаті іранці стали часто зустрічатися подалі від людей в горах.

Унікальний рукопис Корану XVIII ст., написаний золотом (деякі сторінки – ще у VIII ст.), передано в Управління мусульман Узбекистану. Його передала сюди Служба безпеки країни, конфіскувавши у злочинної групи, яка готувалася продати його за кордон за 5 млн. доларів.

БУДДИЗМ

108 – метрова статуя Будди буде споруджена в Бразилії на згадку про ті дві його статуї, які зруйнували в Афганістані таліби. Спорудження статуї в штаті веде буддистський монах Густаво Пінто.

Робот здійснює похоронний ритуал над померлими буддистами в Японії. Він це робить протягом всієї доби. Майстерності його творців можна позаздрити. Шкіра у робота із латексу, відкривається у потрібному такті рот, мигають очі, обличчя має приємний вигляд. До того ж, він ще коїть таке, що не може робити живий буддист. Робот легко піднімається зі свого подіуму й летить до стелі, де й зникає.

ІНДІЙСЬКА РЕЛІГІЙНА ТРАДИЦІЯ

Індійський парламент став об'єктом нападу бойовиків-мусульман з Кашміру. В цей час в будівлі Парламенту знаходилися біля 300 осіб, серед яких були віце-президент Індії, лідер опозиції Соня Ганді, міністр оборони. На територію Парламенту було загнано замінований автомобіль. До припинення безчинств були задіяні урядові війська. Прем'єр-міністр країни Біхарі Ваджпайї, проти якого насамперед був зорієнтований напад, з початком обстрілу парламенту залишив його.

Крішнаїти всього світу 3 грудня пом'янути хвилиною мовчання Джорджа Харрісона. Харрісон став крішнаїтом ще наприкінці 60-х років після своєї подорожі до Індії. Товариству

свідомості Крішни він своїм документом передав 10% із 214 млн. залишених ним коштів, а також від майбутніх прибутків за його музичні твори. Кошти ці будуть розподілятися між храмами Товариства у всьому світі. Родина Харрісона висловила свою подяку за ту любов і співстраждання, яке висловили їй, шануючи пам'ять 58-літнього музиканта, крішнаїти світу. Після констатації смерті через 20 хвилин сім'я артиста взялася за руки й проговорила над тілом молитву. Потім, як того вимагає крішнаїтська віра, тіло Дж.Харрісона без жодної процесуальної церемонії у картонній труні було кремоване. Зібраний в урну попіл потім мав бути розвіяний над священною для інду-сів річкою Ганг. Але керівництво Міжнародного товариства свідомості Крішни запропонувало роз-віяти попіл над індійською рікою Ямуна, що протікає через улю-блений притулок Джорджа, в якому він часто зупинявся, приїжджаючи до святих міст. Зрештою було прийнято рішення провести цере-монію в двох містах: Варнасі -- на півночі країни, де зливаються Ганг, Ямуна і Сарасваті, і в Аллахаба. Дата і час церемонії утримувалася в таємниці, хоч для того, щоб взяти у ній участь, до Індії при-їхало багато прихильників творчості Дж. Харрісона.

На екскурсію в храм московських кришнаїтів прийшла 3 грудня група слухачів Академії прикордонних військ Росії. Офіцери-прикордонники ознайомилися тут з філософією Вед, історією Товариства свідомості Крішни, придбали книги вайшнавської традиції.

Всесвітня Індуїстська Рада організувала в Делі масові демонстрації протесту проти дій пакистанських екстремістів, які організували збройну акцію, спрямовану проти вищого керівництва країни. Під час цієї витівки загинуло 14 осіб, але злочинців вдалося вчасно ізолювати.

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ

Послідовники секти "Аум сінрікьо" під судом у Владивостоці. Чотирьох учнів Асахари звинувачують в участі у терактах в Японії влітку 2000 р., спрямованих на визволення із ув'язнення свого вчителя. Саме вони перевозили через кордон вибухівку і

зброю. Це – молоді люди віком 24-34 років. В минулому, до відомих вибухів в токійському метро, секта була дуже популярною в російських впливових колах, мала свої півгодинні передачі на центральному радіо.

Церква Віри Євангельської "Емануїл" не може розпочати будівництво свого Молитовного будинку на виділеній їй для цього в Москві ділянці землі. Історія ця тягнеться ще з 1996 р. Довго не могла затвердити проект будівлі міська влада. Потім було чомусь організовано вивчення громадської думки округи, де мало вестися будівництво. Воно загубилося. Сама Церква зібрала у свою підтримку тут більше 6 тис. голосів. Її будівництво підтримали розташовані в мікрорайоні Рада ветеранів, Товариство багатодітних сімей та ін. Але ось управа Західного району російської столиці без всякого обговорення прийняла рішення про відмову ЦВЄЕ в праві на будівництво. Потім в районній пресі розгорнулося цькування на Церкву із звинуваченнями її в чому хоч. Зрештою послалися на те, що в районі наявні "секретні об'єкти" Федеральної Служби Безпеки. Відтак бачимо "свободу віровизнань" Росії в дії.

"Центр творчої молоді" релігійного об'єднання "Нове покоління", який діє в Ярославлі (Росія) з 1997 р. і веде боротьбу проти наркоманії, Управлінням юстиції області був заборонений на тій підставі, що під час своїх заходів використовує релігійні форми діяльності, зокрема молитви. Керівництво шкіл, в яких проводилися заходи Центру, діти і їх батьки заперечили те, що їх втягували в якусь релігійну організацію. Суд, заслухавши справу, визнав безпідставною заборону об'єднання Управлінням юстиції. По-перше, в Законі Росії ніде не визначається, що релігійну діяльність мають право вести лише релігійні організації. По-друге, участь в акції представників релігійного об'єднання ще не свідчить про те, що ця акція є релігійною. По-третє, акція була організована з метою запобігання поширенню наркоманії серед молоді, а це не є релігійною діяльністю. По-четверте, участь в акції була суто добровільною.

"Армію спасіння" Московський міський суд визнав ліквідованою в російській столиці. Цим він підтвердив рішення Таганського райсуду. Мотив: "Армія спасіння" є воєнізованою організацією. Юриста Слов'янського правового центру, які захищали "Армію спасіння", звернулися з цього приводу в Конституційний Суд, вимагаючи водночас відміни п.4 ст.27 Федерального закону про свободу совісті, і водночас в Європейський суд з прав людини.

МІСТИКА

Хіромантія, яку так довго вважали однією з форм обману, нині вже стала визнаватися. Так, дослідники інституту науки та технології Манчестерського університету (Англія) засвідчили, що за лініями на руці можна говорити про інтелект людини, схильність її до певних захворювань. На думку вчених, формування ліній руки відбувається під час розвитку плода ще в утробі матері, а за їх глибиною і кількістю можна буде визначати рівень інтелекту людини.

Кожний дорослий американець бачив особисто, або знає тих, хто бачив ангела. Це засвідчили наслідки передрізв'яного опитування. Із 1127 опитаних 77% вірять, що ангели відвідували Землю, 73% – що це відбулося в наші дні. При цьому ніякої різниці немає серед відповідаючих "так" ні за віком, ні за освітою чи соціальним статусом. Аналітики допускають, що такі уявлення формують кінострічки Голлівуду.

Знамення від Всевишнього - золотий хрестик в качані капусти. Його знайшов преподобний У.Маркл в капусняку, звареному дружиною. Скоріше всього, хрестик потрапив в капустину, коли вона росла на грядці. Маркл вважає, що в такий спосіб Всевишній вирішив ощасливити його в переддень Різдва.

Сторічна бабуся з Пакистану – селянка із с.Шахпат виявилося "відьмою-людиножеркою". Її виловили під час поїдання новонародженого. Сама вона назвала себе святою-дервішем.

Рік Коня настає після 12 лютого. Як пишуть деяки гороскопи, діти, які народяться в цей рік, відзначатимуться агресивністю, неврівноваженістю, амбіційністю. Тому жінки в ряді країн Сходу відмовляються народжувати їх.

СВОБОДА СОВІСТІ

Україна визнає принципи і норми міжнародного права, розглядаючи їх як складову частину своєї правової системи. Стаття 9 Конституції України констатує: "Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України".

Продовжуємо друкувати визнані Україною міжнародні правові документи з проблеми свободи буття релігії в суспільстві. Документи подаються повністю або у витягах. Ними можуть користуватися державні органи влади, в т.ч. й суди. Зацікавлені особи, як фізичні, так і юридичні, при вирішенні спірних питань з державними органами влади, підприємствами, установами та організаціями або ж між собою можуть посилатися безпосередньо на ці норми міжнародного права.

ДОКУМЕНТ КОПЕНГАГЕНСЬКОЇ НАРАДИ З ЛЮДСЬКИХ ВИМІРІВ РАДИ БЕЗПЕКИ І СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ

(прийнятий 29 червня 1990 р.)

9. Держави-учасники підтверджують, що:

– кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії. Це право включає свободу міняти релігію чи переконання і свободу сповідувати свою релігію чи віру як індивідуально, так і сумісно з іншими, публічно або приватно шляхом відправлення культу, навчання і виконання релігійних та ритуальних обрядів. Здійснення цих прав підлягає лише таким обмеженням, які визначаються законом і відповідають міжнародним стандартам...

18. Держави-учасники:

– відзначають, що комісія із прав людини ООН визнала право кожного відмовлятися від військової служби із-за переконань совісті...

32. Особи, які належать до національних меншин, мають право вільно виражати, зберігати і розвивати свою етнічну, культурну, мовну чи релігійну самобутність, підтримувати й розвивати свою культуру у всіх її аспектах, не піддаючись будь-яким спробам асиміляції всупереч своїй волі.

Зокрема вони мають право:

1. створювати і підтримувати власні... релігійні установи, організації чи асоціації, які можуть шукати добровільну фінансову та іншу допомогу, а також державну підтримку у відповідності з національним законодавством;

3. сповідувати свою релігію, в тому числі одержувати, мати і використовувати релігійні матеріали і здійснювати релігійну діяльність в

сфері освіти своєю рідною мовою;

4. встановлювати і підтримувати безперешкодні контакти між собою в межах своєї країни, а також через кордон з громадянами інших держав, з якими вони мають спільне етнічне чи національне походження, культурну спадщину чи релігійні вірування.

33. держави-учасники будуть захищати етнічну, культурну, мовну та релігійну самобутність національних меншин на своїй території і створювати умови для сприяння цій самобутності.

Права осіб, що належать до національних
або етнічних, релігійних та мовних меншин

Резолюція Комісії з прав людини ООН 1995/24. 52 засідання, 3 березня 1995 р. (прийнята без голосування).

Комісія з прав людини,

посилаючись на резолюцію 47/135 Генеральної Асамблеї від 18 грудня 1992 р., якою Асамблея прийняла без голосування Декларацію про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин,

враховуючи резолюцію 49/192 Генеральної Асамблеї від 23 грудня 1994 р., в якій Асамблея закликала Комісію з прав людини у першочерговому порядку вивчити шляхи та засоби ефективного заохочення та захисту прав осіб, що належать до таких меншин, як вони проголошені у Декларації,

знаючи положення статті 27 Міжнародного пакту про громадянство та політичні права, які стосуються прав осіб, що належать до етнічних, релігійних та мовних меншин,

усвідомлюючи необхідність ефективного заохочення і захисту прав осіб, що належать до меншин, як вони проголошені в Декларації,

посилаючись на свою резолюцію 1994/22 від 1 березня 1994 р. про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин,

визнаючи резолюцію 1994/4 підкомісії з попередження дискримінації та захисту меншин від 19 серпня 1994 р., в якій Підкомісія рекомендувала створити робочу групу Підкомісії з меншин,

з *вдячністю беручи до відома* робочий документ, що містить пропозиції з всеохопної програми для попередження дискримінації та захисту меншин, який підготував спеціальний доповідач Підкомісії пан Асб'єн Ейде (E/7 4/Snb.2/1994/36 та Corr. 1),

беручи до уваги доповіді Генерального секретаря Генеральної Асам-" блеї (A/49/415 та Add.1-2) та Комісії (E/CN 4/1995/84),

підтверджуючи, що дієві заходи та створення сприятливих умов для заохочення і захисту прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, при забезпеченні реальної недискримінації та рівності для всіх сприяє запобіганню та мирному врегулюванню проблем в галузі прав людини та ситуацій, що стосуються меншин,

вважаючи, що заохочення і захист прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, сприяють політичній та соціальній стабільності і мирові та збагачують культурну спадщину всього суспільства,

визначаючи позитивні ініціативи багатьох країн, скеровані на захист меншин та сприяння взаєморозумінню,

стурбована зростанням числа та гостроти спорів і конфліктів стосовно національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, у багатьох країнах, а також їх часто трагічні наслідки,

беручи до уваги роботу Верховного комісара із справ національних меншин Організації з безпеки та співпраці в Європі,

знову підтверджуючи зобов'язання держав, як воно зафіксовано у Віденській декларації та Програмі дій (A/CONf/157/23), забезпечувати, щоб особи, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, могли повною мірою та ефективно здійснювати всі свої права людини та основні свободи без будь-якої дискримінації і на основі повної рівності перед законом у відповідності з Декларацією,

1. Настійно закликає держави та міжнародну спільноту заохочувати та захищати права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, як вони проголошені в Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, в тому числі шляхом сприяння їх повній участі в усіх аспектах політичного, економічного, соціального, релігійного та культурного життя суспільства і в процесі досягнення економічного прогресу і розвитку їх країни;

2. Настійно закликає держави вжити у відповідних випадках усіх необхідних конституційних, законодавчих, адміністративних та інших заходів для сприяння дотриманню та здійсненню на практиці Декларації;

3. Звертається із закликом до держав розглянути, якщо вони побажають, питання про укладення двосторонніх та багатосторонніх домовленостей чи угод з метою захисту прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, в їхніх країнах у відповідності з Декларацією;

4. Закликає Генерального секретаря на прохання відповідних урядів у рамках програми консультативного обслуговування та технічної допомоги Центру з прав людини кваліфіковані експертні послуги з

питань меншин, включаючи попередження та вирішення спорів, а також надавати допомогу в існуючих чи можливих ситуаціях, пов'язаних з меншинами;

5. Закликає Верховного комісара з прав людини в рамках свого мандату сприяти здійсненню Декларації і продовжувати з тою метою діалог з урядами;

6. Настійно закликає відповідні договірні органи та спеціальних представників, спеціальних доповідачів та робочі групи Комісії з прав людини і надалі приділяти належну увагу Декларації в рамках їхніх відповідних мандатів;

7. Пропонує державам, зацікавленим міжурядовим та неурядовим організаціям, спеціальним представникам, спеціальним доповідачам та робочим групам Комісії з прав людини і надалі надавати у відповідних випадках повідомлення про те, яким чином вони сприяють дотриманню Декларації та здійсненню її на практиці;

8. Закликає Підкомісію з попередження дискримінації та захисту меншин першочергово вивчити шляхи та засоби ефективного заохочення і захисту прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, як вони проголошені в Декларації;

9. Ухвалює уповноважити Підкомісію створити на спочатку трирічний період міжсесійну робочу групу у складі п'яти членів, яка буде проводити свої заохочення тривалістю в п'ять робочих днів щороку з метою заохочення прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, як вони проголошені в Декларації, і зокрема:

a) розглядати заохочення та практичне здійснення Декларації про право осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин;

b) вивчати можливі вирішення проблем, що зачіпають меншини, включаючи сприяння взаєморозумінню між меншинами та урядами і між самими меншинами;

c) рекомендувати, у випадку необхідності, дальші заходи із заохочення та захисту прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин,

10. Просить Підкомісію надавати Комісії з прав людини щорічну доповідь робочої групи,

11. Просить Генерального секретаря надавати робочій групі в рамках наявних ресурсів Організації Об'єднаних Націй всі необхідні послуги і засоби для виконання свого мандату;

12. Закликати держави, міжурядові організації, органи Організацій Об'єднаних Націй, спеціалізовані установи та неурядові організації брати активну участь в роботі робочої групи;

13. Просить Генерального секретаря подати Комісії з прав людини на її п'ятдесят другій сесії доповідь про реалізацію цієї резолюції;

14. Ухвалює продовжити розгляд цього питання на своїй п'ятдесят другій сесії з того ж пункту порядку денного;

15. Рекомендує Економічній та Соціальній Раді прийняти такий проект резолюції:

Економічна та Соціальна Рада,

посилаючись на резолюцію 1995/24 Комісії з прав людини від 3 березня 1994 р.,

1. Ухвалює уповноважити Підкомісію з попередження дискримінації і захисту меншин створити міжсесійну робочу групу Підкомісії у складі п'яти її членів, яка проводитиме свої засідання тривалістю у п'ять робочих днів щорічно з метою заохочення прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, як вони проголошені в Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин, і зокрема:

a) розглядати заохочення та практичне здійснення Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин;

b) вивчати можливості вирішення проблем, що зачіпають меншини, включаючи сприяння взаєморозумінню між меншинами та урядами і між самими меншинами;

c) рекомендувати, у випадках необхідності, подальші заходи із заохочення та захисту прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин;

2. Просить Генерального секретаря надати робочій групі в рамках наявних ресурсів Організації Об'єднаних Націй всі необхідні послуги та засоби для виконання нею свого мандата.

Поліетнічність та поліконфесійність України актуалізує тут проблему мирного співіснування національних та релігійних меншин. З деякими напрацюваннями Організації Об'єднаних Націй у цій сфері знайомить наступний документ.

ПРАВА МЕНШИН

ООН. Серія: Виклад фактів у галузі прав людини, вип. 18.

"Усі люди і групи людей мають право відрізнятися одне від одного, розглядати себе як таких і вважатися такими"
(Декларація про раси і расові забобони (ЮНЕСКО 1978 р.)

ВСТУП

Чи існує в світі хоча б одна країна, де всі люди говорять однією мовою, належать до однієї раси і мають однакові культуру, пере-

конання, традиції? Практично найбільш вірогідна відповідь на це питання буде заперечна.

У сучасному світі дуже поширена ситуація, коли на території держав живуть різні народи. У більшості країн є переважаючі групи населення із своєю спільною історією й культурою та менші групи, меншини, кожна з яких має свої характерні особливості.

У будь-якій країні мирне співіснування різних національних, етнічних, мовних або **релігійних груп** є позитивним фактором, джерелом соціального й культурного збагачення. Це не мрія. Багатьом державам удається поєднати вищі цінності – рівність, відсутність дискримінації, національну безпеку, територіальну цілісність і політичну незалежність – з повагою й охороною самобутності різних груп своїх громадян.

Але співіснування різних груп не завжди носить мирний характер. Конфлікти на етнічному ґрунті можуть супроводжуватися насильством і руйнуванням, викликати у відповідь дії репресивного характеру, ставити під загрозу єдність держав, на території яких вони відбуваються, і створювати небезпеку втягнення в них сусідніх країн.

Всюди, де меншинам відмовляють у правах, порушуються загальновизнані права людини.

На міжнародному рівні встановлені стандарти прав людини, які поширюються на всіх людей: чи то представників меншин, чи інших осіб. Крім того. Організація Об'єднаних Націй, вживаючи заходів до заохочення й захисту прав людини, неодноразово висловлювала свою позицію щодо конкретних аспектів прав меншин.

Разом з тим процес нормотворчості, здатної призвести до створення додаткових прав і спеціальних механізмів для осіб, які належать до меншин, а також для меншин як груп, просувається повільно, незважаючи на те, що ця мета була проголошена Організацією Об'єднаних Націй понад 40 років тому.

Останніми роками інтерес до проблем меншин помітно зріс, що знайшло своє відображення зокрема в активізації міжнародних дій у визначенні, закріпленні й охороні їхніх прав.

У даному «Викладі фактів» резюмується робота, яка проведена або проводиться – перш за все в межах Організації Об'єднаних Націй – з проблеми прав меншин, що детально розглядаються в двох аспектах загального характеру: принципу недискримінації та особливих прав і заходів.

ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ

Дискримінація, тобто менш сприятливе ставлення до меншин у політичній, соціальній, культурній і економічній сферах, як і раніше, існує. Вона є потужним джерелом напруженості в багатьох частинах світу, незважаючи на неодноразове засудження її в міжнародних

угодах, підписаних всіма членами Організації Об'єднаних Націй.

Статут Організації Об'єднаних Націй і Загальна декларація прав людини, прийняті Організацією Об'єднаних Націй у 1948 році, закріплюють як міжнародно-правові норми в галузі прав людини принципи недискримінації і рівного поводження.

Детальніше ці принципи розкриваються в Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права та в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, прийнятих Організацією Об'єднаних Націй у 1966 році.

Принцип недискримінації передбачений і в цілому ряді спеціальних міжнародних угод і декларацій, до яких належать:

- Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1965 р.);
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.);
- Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості і дискримінації на основі релігії чи переконань (1981 р.);
- Конвенція про права дитини (1989 р.);
- Конвенція про дискримінацію в галузі праці і зайнятості (Конвенція МОП №111, 1958 р.);
- Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (ЮНЕСКО, 1960 р.);
- Декларація про расу і расові забобони (ЮНЕСКО, 1978 р.).

Принцип недискримінації закріплений як загальна норма також і в регіональних документах прав людини, до них належать: Європейська конвенція про охорону прав людини й основних свобод, Європейська соціальна хартія, Декларація про нетерпимість як загрозу демократії (прийняті Радою Європи), Американська конвенція про права людини (Організація американських держав) і Африканська хартія прав людини і народів (Організація африканської єдності).

Розкриваючи основи, на яких неможлива дискримінація, вказані міжнародні угоди й декларації охоплюють якщо не всі, то більшість ситуацій, в яких меншинам чи їхнім окремим представникам може бути відмовлено в праві на рівне поводження.

Особливо важливими гарантіями, які повинні забезпечуватися представникам меншин і які закріплені в Загальній декларації прав людини та в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, є: визнання правосуб'єктності, рівність перед судом, рівність перед законом і рівний захист законом.

Таким чином принцип рівного поводження з окремими представниками меншин отримав широке визнання, хоча – навіть якщо не вважати крайні випадки, коли дискримінація зводиться до рангу національної політики або суспільної практики, – реальне існування його

залишає бажати кращого.

Значно менша одностайність спостерігається в питанні про особливі права й пільги для груп меншин, які покликані забезпечити їм рівні можливості з більшістю населення.

ОСОБЛИВІ ПРАВА Й ОСОБЛИВІ ЗАХОДИ ДЛЯ МЕНШИН.

Після другої світової війни, коли була створена Організація Об'єднаних Націй, переважаючою стала така точка зору: якщо індивідуальні права людини знаходяться під належною охороною, то немає необхідності і в прийнятті особливих положень про охорону прав меншин.

У Статуті Організації Об'єднаних Націй про меншини нічого не говориться. Проект договору про захист меншин, поданий Угорщиною на Лондонській мирній конференції 1946 року, підтримки не мав. Не були прийняті і пропозиції про включення положення про меншини в Загальну декларацію прав людини.

Разом з тим не можна сказати, що питання про права меншин залишилися без уваги. В 1947 р. Організація Об'єднаних Націй створила як допоміжний орган Комісії з прав людини Підкомісію з. попередження дискримінації і захисту меншин, яка складається з незалежних експертів, а Генеральна Асамблея в 1948 р. в одній із прийнятих резолюцій зазначала, що вона не може залишитися байдужою до долі меншин. У той же час у зазначеній резолюції зверталася увага на труднощі щодо однозначного і єдиного вирішення цього «складного й такого, що вимагає обережного ставлення, питання, яке в кожній державі, де воно виникає, має свої особливі аспекти».

Перш ніж характеризувати те, що вже зроблено і робиться на міжнародному рівні для захисту меншин, необхідно підкреслити, що особливі права не є привілеями. Особливі права – це одна із форм позитивних дій, спрямованих на те, щоб меншини могли зберегти свої особливості і традиції, причому ці права такі ж важливі для забезпечення рівного поводження, як і недискримінація.

Процес набуття меншинами статусу, який більшість розглядає як природний, може розпочатися лише тоді, коли вони матимуть можливість користуватися рідною мовою, керувати своїми школами, мати користь із інших організованих ними служб, а також брати участь у політичному і економічному житті держав.

МІЖНАРОДНІ УГОДИ

Жоден із існуючих міжнародних договорів не охоплює в комплексі права меншин. Однак деякі важливі угоди дають представникам меншин можливість виражати і зберігати свої культурні, релігійні й мовні особливості.

Особливе значення має Міжнародний пакт про громадянські і

політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у 1966 р. У статті 27 Пакту говориться:

«У тих країнах, де існують етнічні та мовні меншини, особам, які не належать до таких меншин, не може бути відмовлено в праві разом з іншими членами тієї ж групи користуватися своєю культурою, сповідувати свою релігію й виконувати її обряди, а також користуватися рідною мовою».

Комітет прав людини – орган незалежних експертів, які здійснюють контроль за дотриманням Пакту, – подає свої думки про повідомлення, що надходять від осіб, які скаржаться на порушення статті 27 Пакту.

Безпосередньо стосуються проблем прав меншин й інші міжнародні угоди, до яких належать Конвенція про запобігання геноциду і покарання за нього (1948 р.), Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1965 р.), Конвенція про права дитини (1989 р.) і Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (ЮНЕСКО, 1960 р.).

Держави, які ратифікують будь-яку із цих угод або приєднуються до неї, зобов'язуються привести своє національне законодавство, а також адміністративну і юридичну практику у відповідність до їхніх положень.

З правами меншин пов'язана й Декларація принципів міжнародного культурного співробітництва (ЮНЕСКО, 1966 р.), у якій говориться, що кожна культура має гідність і цінність, які необхідно поважати і зберігати, що розвиток власної культури є правом і обов'язком кожного народу, а всі культури є частиною спільного надбання людства.

ДОСЛІДЖЕННЯ І ДОПОВІДІ

Починаючи з 60-х років, захист меншин став предметом декількох досліджень, виконаних за дорученням Організації Об'єднаних Націй. Перше – дослідження прав «осіб, які належать до етнічних, релігійних і мовних меншин» – було проведене Франческо Капоторті, членом Підкомісії з попередження дискримінації і захисту меншин.

У своїй підсумковій доповіді в 1977 р. пан Капоторті рекомендував повною мірою використовувати процедури, передбачені Міжнародним пактом про громадянські і політичні права, для втілення в життя тих положень, які містяться в ньому про меншини (ст.27), а також передбачити на національному рівні засоби для усунення порушень прав представників меншин, закріплені в цій статті. Він також запропонував підготувати проект міжнародної декларації про права представників меншин.

Другому членові Підкомісії Асбйорну Ейде в 1989 р. було доручено підготувати доповідь про національний досвід мирного й кон-

структивного вирішення проблем, пов'язаних з меншинами. У 1990 р. він подав попередню доповідь на дану тему, а в 1991 р. – доповідь про хід роботи. У 1989 р. Клер Пеллі, також експерт Підкомісії, подала документ про шляхи й засоби полегшення мирного й конструктивного вирішення ситуацій, пов'язаних із расовими, національними, релігійними та мовними меншинами.

ХІД ПІДГОТОВКИ ДЕКЛАРАЦІЇ

Думка про підготовку міжнародної угоди про права осіб, які належать до національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, була підтримана Комісією з прав людини, яка утворила відкриту для всіх членів неофіційну робочу групу для роботи над проектом, поданим Югославією. У 1985 р. член Підкомісії з попередження дискримінації і захисту меншин Жюль Дешен подав пропозиції, які стосуються визначення поняття «меншини», що мало сприяти підготовці проекту декларації.

У 1991 р. робоча група, мандат якої щороку подовжувався Комісією, розглянула в другому читанні проект декларації про права осіб, які належать до національних, етнічних, релігійних і мовних меншин.

До прав меншин, які заохочуються й оберігаються, і які робоча група включила в проект декларації, належать права користуватися надбанням своєї культури, сповідувати свою релігію і виконувати релігійні обряди, користуватися своєю мовою, а також налагоджувати й підтримувати контакти з іншими членами своєї групи, так само, як і право залишати будь-яку країну, включаючи свою власну, і повертатися в свою країну.

Проект декларації закликає держави вживати рішучих заходів щодо заохочення й захисту прав людини та основних свобод осіб, які належать до меншин, особливо в галузі освіти, виховання, культури й інформації. Держави також повинні охороняти існування й національну чи етнічну, культурну, релігійну та мовну самобутність меншин.

Робоча група підкреслила, що декларація не вплине на міжнародні зобов'язання держав стосовно осіб, які належать до меншин, не зашкодить користуванню всіма особами загальновизнаних прав людини й основних свобод, не допустить діяльності, яка суперечить принципам суверенітету, територіальної цілісності й політичної незалежності держав або цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй.

У відповідності з проектом декларації особи, які належать до меншин, повинні поважати права людини й основні свободи інших людей. Вони повинні мати право брати участь в управлінні державами і в прийнятті рішень, які стосуються тих регіонів, де вони проживають.

РОЗСЛІДУВАННЯ Й КОНСУЛЬТАТИВНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Бувають випадки, коли незалежні експерти, яким Організація Об'єднаних Націй доручає проведення розслідування й підготовку доповідей про дотримання прав людини в конкретних країнах, а також з тематичних проблем, наприклад з проблеми релігійної нетерпимості, самі стикаються з порушенням прав меншин. Висновки й рекомендації спеціальних доповідачів публікуються й обговорюються, завдяки чому ця проблема стає в центрі уваги міжнародного співтовариства, а самі висновки й рекомендації стають керівними для відповідних урядів або засобом тиску на них з метою пом'якшення чи усунення зазначених в них проблем

Для поліпшення становища національних меншин уряди можуть звертатися за допомогою в Центр прав людини Організації Об'єднаних Націй, який забезпечує консультативне обслуговування й технічну допомогу. Таке обслуговування включає надання експертної допомоги в підготовці законопроектів, організації національних і регіональних програм підготовки кадрів, проведенні робочих нарад і семінарів, а також у фінансуванні навчання спеціалістів в аспірантурі та інтернатурі.

РЕГІОНАЛЬНІ ПІДХОДИ

У Європі робота над проблемою прав меншин просунулася далі, ніж в інших частинах світу. У 1989 р. заключний документ Віденської зустрічі представників держав-учасниць Наради по безпеці і співробітництву в Європі (НБСЄ) надав меншинам широкі права як недискримінаційного, так і особливого характеру. Ці права були знову підтверджені на зустрічі представників держав-учасниць НБСЄ в Копенгагені 1990 р. та на женевській зустрічі експертів 1991 р. Серед інших питань торкнулися проблем національних меншин також і в Паризькій хартії, підписаній головами держав-членів НБСЄ в листопаді 1990 р., в якій висловлена рішучість у заохоченні їхніх прав.

Європейська комісія із законодавчого забезпечення демократії, створена Комітетом міністрів Ради Європи в травні 1990 р., склала перелік прав меншин.

РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Міжнародні неурядові організації відіграють важливу роль у заохоченні й охороні прав людини Вони самі або через свої представництва у відповідних країнах уважно стежать за ситуацією в районах конфліктів, соціально-економічних потрясінь і напруженості. Ці організації часто беруть участь у посередницьких зусиллях і можуть привертати увагу міжнародної й національної громадської думки щодо випадків ігнорування чи порушення

прав меншин.

Проводячи дослідження, публікуючи доповіді, відіграючи роль провідника інформації й трибуни для пригнічених груп і в той же час вчасно подаючи фактичну інформацію міжурядовим органам, що займаються проблемами прав людини, неурядові організації відкривають новий вимір у міжнародних стосунках. Це вже вплинуло і впливає на розуміння проблем прав людини стосовно меншин, а також на заходи щодо їх врегулювання.

ВИЗНАЧЕННЯ МЕНШИНИ

Що таке меншина? Принципово важливо, щоб визначення цього поняття мало загальне визнання, тому що захист меншин від дискримінації й переслідування є однією із давніх проблем міжнародного права. Закони часто вимагають визначення бенефіціарпв Але спроби знайти таке визначення «меншини», яке б задовольнило всіх, до цього часу не увінчалися успіхом.

Зараз пошук універсального визначення «меншини» не вимагає такої уваги, як раніше, але дискусії допомагають з'ясувати чимало проблем у цій сфері.

Складність полягає в розмаїтті ситуацій, пов'язаних із існуванням меншин Деякі з них живуть разом у чітко визначених районах окремо від основної частини населення. Інші розкидані по всій країні В одних меншин дуже розвинене почуття самобутності, яка підкріплюється збереженою в пам'яті чи зафіксованою на папері історією, в той час як інші зберегли лише розпливчате уявлення про їх спільну спадщину.

В окремих випадках меншини користувалися чи користуються значним ступенем автономії. В інших випадках автономія або самоврядування не мають будь-яких історичних коренів Нелегко об'єднати в одному визначенні ознаки всіх меншин світу, які б задовольняли всіх і які потребують особливого захисту. Але все-таки існує опис поняття, яке широко використовується, а саме *меншина – це національна, етнічна, релігійна чи мовна група, яка відрізняється від інших груп на території суверенної держави*

Існують також інші критерії, які в своїй сукупності охоплюють усі різновиди меншин:

Кількісний аспект. Меншини, безумовно, повинні кількісно поступатися частині населення, яке складає більшість Однак можуть бути ситуації, коли жодна з груп не має більшості, і меншини, щоб розвинути свої характерні риси, повинні бути достатньо численними. Само собою зрозуміло, що жодна з меншин – навіть найнезначніша – не повинна страждати від брутального поводження або будь-якого роду дискримінації, а її представники повинні знаходитися під охороною загальних законоположень про права людини.

Непанівне становище. Захист меншин виправданий тільки тоді,

коли меншина не посідає панівного становища Існують панівні меншини, які не потребують захисту Більше того, буває й так, що панівні меншини порушують – інколи дуже серйозно – принципи рівності, недискримінації й волевиявлення народу, передбачені в Загальній декларації прав людини.

Різниця в етнічному чи національному характері, культурі, мові чи релігії. Меншини мають стійкі етнічні, релігійні або мовні характеристики, які відрізняють їх від більшості населення держави.

У той же час перелічені риси можуть бути характерними для груп, які не є справжніми меншинами – робітників-мігрантів, біженців, апатридів та інших осіб, які не є громадянами країни, в якій проживають

Особи останньої категорії захищені від дискримінації" загальними положеннями міжнародного права. Вони володіють додатковими правами, які гарантуються, зокрема, в Міжнародній конвенції про захист прав усіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей, у Конвенції про статус апатридів, у Конвенції про статус біженців. Існує також Декларація про права людини стосовно осіб, які не є громадянами країни, в якій вони проживають.

Як би то не було, але загальновизнано, що представники меншин повинні бути громадянами держави, в якій вони проживають.

Індивідуальні стосунки. Представники меншин можуть виявити свою самобутність двома способами Перший – це коли група всіма силами прагне зберегти свої особливості. Таке почуття солідарності проявляється в тих випадках, коли групі протягом тривалого часу вдається зберегти свої характерні риси Після того, як група чи товариство, яке має етнічну, релігійну або мовну самобутність, починає жити своїм життям, відокремившись від іншого населення, члени цієї групи виявляють солідарність і спільне прагнення до збереження своїх особливостей

Друга форма самоідентифікації пов'язана з прийняттям рішення про належність чи неналежність до меншини. Деякі особи можуть надати перевагу асиміляції з більшістю населення. Це їхнє право і ніхто – ні меншини, ні більшість – не повинні перешкоджати їм у його здійсненні.

Меншини і корінні народи. На спільну думку, корінні народи, на відмінність від меншин, є першими мешканцями землі, на якій живуть вони з незапам'ятних часів

ПРОГРЕСИВНИЙ РОЗВИТОК

За останні два десятиліття звід міжнародно-правових норм стосовно меншин зазнав позитивних змін. У міжнародних конвенціях і деклараціях достатньо чітко окреслені сфери, де неприпустима дискримінація, а в міжнародних угодах про права людини вже передба-

чені особливі права для меншин

Обговорюються нові стандарти прав людини стосовно меншин. Розширюється національне законодавство в цій галузі. Теза про актуальність проблеми прав меншин знаходить додаткове підтвердження в доповідях урядів міжнародним організаціям, у дослідженнях спеціальних доповідачів з прав людини, в роботі неурядових організацій і академічних дослідженнях

Є й факти, які говорять, що треба ще чимало зробити. Багато меншин страждають від серйозних і невпинних порушень їхніх основних прав. Тривалий досвід показує, що ні утиск меншин (як порушення норм міжнародного права), ні ігнорування їхніх проблем не створює підвалин для нормальних взаємовідносин між різними групами, які живуть в одній країні

Інколи робляться спроби асиміляції, але в багатьох випадках вони зазнали невдачі: прагнення до збереження самобутності виявляється з більшою силою, причому це характерно як для меншин, так і для національних держав.

Хоча з часом масштаби й зовнішні форми виявлення проблем меншин зазнають певних змін, немає підстав вважати, що відповідні групи або їхні вимоги зникнуть самі по собі за відсутності позитивних Дій.

Досвід країн, де більшість населення живе в злагоді з однією чи декількома меншинами, показує, що такі дії не обходяться без визнання прав меншин і включають заходи для забезпечення дотримання цих прав.

В ідеальному варіанті особливі права й особливі заходи, необхідні для забезпечення самобутності меншин, мають декілька форм:

- право меншин на існування;
- право користуватися культурою і мовою та їх розвиток;
- право меншин на створення і забезпечення функціонування шкіл та інших професійно-технічних навчальних закладів поруч з контролем за навчальними програмами й викладанням рідною мовою;
- гарантії політичного представництва в органах, які визначають політику держави;
- надання автономії з передачею групі права управляти своїми внутрішніми справами, в крайньому випадку в галузі культури, освіти, релігії, інформації та соціальних справ, із забезпеченням через оподаткування чи субсидії засобів для виконання цих функцій.

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Багато релігійних організацій України мають потребу і широко користуються гуманітарною допомогою, яка надається як їхніми одновірцями, так й іншими українськими та закордонними благодійними організаціями. Щоб уникати непорозумінь, доцільно ознайомитися із поданими документами:

РОЗ'ЯСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ОТРИМАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Згідно зі ст.1 Закону України від 16.09.97 р. № 531/97-ВР «Про благодійництво та благодійні організації» благодійництво – це добровільна безкорислива пожертва фізичних та юридичних осіб у наданні набувачам матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної допомоги. Набувачі благодійної допомоги – це фізичні та юридичні особи, які потребують і отримують благодійну допомогу.

Відповідно до ст.1 Указу Президента України від 04.07.98 р. № 738/98 "Про гуманітарну допомогу, що надходить в Україну" однією з форм благодійництва є гуманітарна допомога, що здійснюється у напрямках визначених ст.4 вищезазначеного Закону. Гуманітарна допомога може здійснюватись у вигляді коштів, матеріальних і нематеріальних активів, цінних паперів, що передаються (пересилаються), виконання робіт, надання послуг іноземними юридичними і фізичними особами безоплатно або як безповоротна фінансова допомога чи добровільні пожертвування.

Відповідно до частини третьої ст.3 вищезазначеного Указу, якщо кошти або товари (послуги), звільнені від оподаткування як гуманітарна допомога, були використані не за цільовим призначенням, тобто не виконані умови дотримання вимог ст. 4 Закону України "Про благодійництво та благодійні організації", вони вважаються доходом і оподатковуються згідно із законодавством України.

Слід зазначити, що з 01.01.2000 р. набрав чинності Закон України від 22.10.99 р. №1192-XIV "Про гуманітарну допомогу", ст.1 якого визначено, що набувачами гуманітарної допомоги зі статусом юридичної особи можуть бути такі юридичні особи, які визначаються під терміном «отримувачі гуманітарної допомоги», тобто такі юридичні особи, яких зареєстровано в установленому КМ

України порядку в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги:

а) підприємства громадських організацій інвалідів, ветеранів війни та праці, а також підприємства, установи та організації, що утримуються за рахунок бюджетів та уповноважені ними державні установи;

б) благодійні організації, створені у порядку, визначеному Законом України "Про благодійництво та благодійні організації";

в) громадські організації інвалідів, ветеранів війни та праці, Товариство Червоного Хреста України та його обласні організації, творчі спілки, а також громадські організації, створені для здійснення передбаченої їх статутним документами екологічної, оздоровчої, аматорської, спортивної, культурної, освітньої та наукової діяльності;

г) релігійні організації, зареєстровані у порядку, передбаченому Законом України "Про свободу совісті та релігійні організації".

Див.: "Бизнес – Бухгалтерия. Право. Налоги. Консультации" (№ 20, травень 2000 р.).

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про гуманітарну допомогу

Цей Закон визначає правові, організаційні, соціальні засади отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги та сприяє гласності і прозорості цього процесу.

Стаття 1. Визначення термінів і понять

У цьому Законі наведені нижче терміни та поняття вживаються в такому значенні:

безоплатна допомога (пересилка, виконання робіт, надання послуг) – надання гуманітарної допомоги без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсацій донорам;

гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення,

або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб. Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних потреб, згоди її отримувачів та за умови дотримання вимог ст.4 Закону України "Про благодійництво та благодійні організації";

донори (іноземні, вітчизняні) – юридичні та фізичні особи в Україні або за її межами, які добровільно надають гуманітарну допомогу отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за її межами;

отримувачі гуманітарної допомоги – такі юридичні особи, яких зареєстровано в установленому Кабінетом Міністрів України порядку в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги:

а) підприємства громадських організацій інвалідів, ветеранів війни та праці, а також підприємства, установи та організації, що утримуються за рахунок бюджетів, та уповноважені ними державні установи;

б) благодійні організації, створені у порядку, визначеному Законом України "Про благодійництво та благодійні організації";

в) громадські організації інвалідів, ветеранів війни та праці, Товариство Червоного Хреста України та його обласні організації, творчі спілки, а також громадські організації, створені для здійснення передбаченої їх статутним документами екологічної, оздоровчої, аматорської, спортивної, культурної, освітньої та наукової діяльності;

г) релігійні організації, зареєстровані у порядку, передбаченому Законом України "Про свободу совісті та релігійні організації";

набувачі гуманітарної допомоги – фізичні та юридичні особи, які її потребують і яким вона безпосередньо надається. Набувачі гуманітарної допомоги з статусом юридичної особи визначаються відповідно до пунктів "а", "б", "в", "г" абзацу п'ятого цієї статті.

Стаття 2. Законодавство України про гуманітарну допомогу

Законодавство України про гуманітарну допомогу складається з Закону України "Про благодійництво та благодійні організації", цього Закону, інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

(Закон, від 1999.10.22, № 1192-XIV "Про гуманітарну допомогу")

УКРАЇНА І СВІТ ЗУСТРІЧАЮТЬ НОВИЙ РІК І РІЗДВО ХРИСТОВЕ

Ні 25 грудня, ні 7 січня не є історичними датами народження Ісуса Христа. Чому воно святкується саме в ці дні? Для відповіді на це питання слід дещо заглибитися в історію християнства. В перші три століття існування цієї релігії 6 січня відзначалося свято Епіфанії чи Богоявлення, яким вшановувалося не лише народження Христа, але й його хрещення, чудо в Кані Галилейській, воскресіння Лазаря та ін. – всі ці події свідчили про перебування Бога на землі. Єдиної думки щодо конкретної дати народження в Отців Церкви не було. Так, св.Киприян вважав, що це було 28 березня, св. Климент Олександрійський – 18 листопада, св.Іпполіт Римський – 25 березня, св. Епіфан – 6 січня. Якщо рахувати фізіологічно, то слід до 7 квітня (день Благовіщення) додати 9 місяців. Саме цим православні пояснюють дату 7 січня. Визначитися з народженням Ісуса змусили єресі. А саме аріанство, прихильники якого твердили, що Христос не був Богом, а лише талановитою і чудовою людиною. За неоціненну допомогу, яку Ісус надав Богу-Отцю у справі врятування світу, вдячний світ й наділив Христа титулом "Божого Сина", "усиновив його". Ця теорія була засуджена Першим Вселенським собором 325 р., однак Собор не зумів зупинити її розповсюдження. Вихід із цієї складної ситуації Папа Римський Юлій І побачив у заснуванні свята народження Немовляти Ісуса і вшануванні народження Бога на землі. Найскладніше було обрати день – ідеально для цього підійшло свято "Solis Invicti" (Непереможного Сонця). Це свято "привіз" у Рим у III ст. імператор Аврелій, котрий проголосив бога-сонце головним покровителем Римської імперії. Свято швидко прижилося і стало популярним у народі. Адже на той час зменшення тривалості дня завжди викликало тривогу – чи переможе Сонце темряву і холод? Щасливий день 25 грудня давав позитивну відповідь – Сонце перемагає завжди. Не випадково у Отців Церкви та у самій Біблії так багато порівнянь Ісуса з Сонцем: Він прийде, щоб "світити всім тим, хто перебуває у темряві й тіні смертельній...". (Лк 1:79) Згідно Об'явлення св.Івана Богослова

наприкінці часів світ не потребуватиме матеріального світила: "І місто не має потреби ні в Сонці, ні в Місяці, щоб у ньому світили, – слава бо Божа його освітила, а світильник для нього – Агнець" (Об. 21:23). Таким чином дуже органічно язичницьке свято Непереможного Сонця перетворилося на свято Народження Непереможного ("Natalis Invicti"). З IV ст. свято починає святкуватися у Римі. Згодом поширюється на півночі Африки (відоме вже у 360 р.), Іспанії (відоме з 380 р.) Святий Іван Золотоустий у 386 р. запровадив це свято в Антіохії. Згодом воно з'явилося в Константинополі, Єрусалимі та ін. провінціях імперії. У 535 р. імператор Юстиніан видав спеціальний декрет, яким проголосив це свято державним у Римській імперії.

У Середньовіччі Різдво набуло нового забарвлення, яке й визначило його специфічність як дитячого свята. Заслуга в цьому св. Франциска Ассізького, який акцентував поклоніння саме Дитятку Ісусу. Цей святий у 1123 р. вперше запровадив у ритуал свята мотив вертепу, який одразу став популярним у всій Європі.

Різдвяні християнські свята органічно злилися із українськими зимовими святками, які розпочиналися у Надвечір'я Різдва Христового, Святий чи Багатий вечір (24 грудня / 6 січня). Це сімейне свято, своєрідний спектакль, акторами якого були всі члени родини, як живі, так і померлі. Готувалося 12 пісних страв, які у кожній місцевості могли бути іншими, але обов'язковою і найголовнішою стравою була кутя. В цей день закінчується великий сорокаденний Різдвяний (Пилипів) піст. Тому піст особливо суворий -- не снідали і не обідали. Лише з появою першої вечірньої зорі, що сповіщає про здійснення великого чуда – народження Сина Божого – розпочиналася святкова вечеря. Після закінчення вечері старші діти розносили кутю близьким родичам. Наступного дня розпочиналося свято "Різдва по плоті Господа, Бога та Спаса нашого Ісуса Христа". В Різдвяні дні в Україні поширені були лялькові вистави – вертепи. Найдавніші згадки про вертепи в Україні відносяться до XVI ст., а їх запровадження приписується св. Димитрію Ростовському (Туптапу). На Різдво (в залежності від місцевості це може бути перший чи другий день свята, а іноді й у Святий Вечір) розпочинають колядувати. Українські колядки дуже часто й досі носять виразний дохристиянський характер, дозволяють прослідкувати уявлення наших предків про світобудову, народження світу, людини тощо. Є багато народних прикмет на різдвяні свята. Було помічено, що якщо у перші три дні свята іній тримається на деревах – це до доброго врожаю хліба; якщо в ці дні тепло – до холодної весни; якщо вночі багато зірок – до врожаю ягід і т.ін. Про давні українські різдвяні звичаї можна прочитати у книгах К.Сосенка "Різдво-Коляда і Щедрий вечір". - К., 1994; С.Килимник "Український рік у народних звичаях в історичному освітленні".– К., 1994; "Святі і свята України". – К., 1995 та ін.

Як бачимо, день Різдва Христового є символічною датою, що наклалася на язичницькі свята народження Світла чи Сонця. Але не ви-

падково популярність цього свята вже давно вийшла за релігійні рамки. І не лише тому, що воно стверджує і зміцнює родинні зв'язки. Це – життєстверджуюче свято, яке постійно нагадує нам, що проблеми, поразки, хвороби, існуюча несправедливість, брехливість і корупція влади, інші негаразди – особисті чи суспільні – неминуче будуть переможені Непереможною Силою Світла і Добра.

Підготовлено із використанням матеріалів газети Вищого інституту релігійних наук "Світло життя" (№ 12'2001) О.Саганом.

Як зустрічають Новий Рік у європейських столицях? Париж. Всі прагнуть опівночі бути на Єлисейських полях. Ейфелева вежа в цю ніч потопає у вогнях. Співають, танцюють, п'ють шампанське... Після веселощів йдуть додому або в ресторан, де заздалегідь замовлене місце. 1 січня – традиційний великий парад-видовище. **Лондон**. Лондонці направляються до центру міста, де у них знаменитий Вестмінстер з Біг Беном. Більшість – на святкових вечерях, де багато новорічних веселощів. **Прага**. В центрі міста великі натовпи людей, а тому можна загубитися або одержати від когось доброго штовхана в спину. Стріляють петарди і літають порожні пляшки, переважно від пива. **Відень**. Тут все відбувається навколо величезного різдвяного базару, що має вже 700-літню історію. Він розміщується біля міської ратуші. А в палаці Хофсбург проходять імператорські бали, квиток на які коштує $200-550. Велика вечірка з музикою на площі св. Стефана. В історичній частині міста народ веселиться всю ніч.

Новорічні та Різдвяні свята мають свої традиції у кожного народу. Болгари, прийшовши до святкового столу, на три хвилини виключають світло: настають хвилини новорічних поцілунків. В Румунії в новорічних пиріжках запікають різні дрібні монети чи речі, стручки гіркого перцю, персні та ін. Австралійці розплавляють в ложці спеціальні олов'яні фігурки, виливають рідке олово в маленьку тарілку, а потім за тією формою, яка там застигне, починають гадати про своє майбутнє. Японці вранці 1 лютого виходять на вулиці для зустрічі сходу Сонця. Коли з'являться перші сонячні промені, японці обмінюються подарунками. Увечері вони збираються сім'ями, а щоб в помешкання не залітали злі духи, перед входом вішають солом'яні вінки. В хвилину настання Нового року всі японці повинні сміятися. Китайці в Новий рік входять запаленням величезної кількості ліхтарів. Таку зустріч цього року вони подарували Києву. У Монголії настання новоріччя обов'язково супроводжується спортивними змаганнями. Норвежці не забувають в новорічну ніч піднести подарунки братам нашим меншим. В Італії 6 січня баба-відьма розносить солодкі дарунки дітям. Росіяни особливо прив'язані до нарядженої ялинки. Але це з 1 січня 1700 р., коли Петро І переніс на цю дату відзначення Нового року з 1 вересня. Тоді наряджали не ялинку, а вишню, спеціально вирощену у кадці.

Офіційне святкування Різдва в Америці прийшло з Флориди. Вперше Різдво на американській землі відзначили іспанці в 1539 р. Тоді війська конкістадорів під керівництвом Фернандо де Сото висадилося на півночі Флориди, розбило тут зимовий табір, до якого масово приїздили європейці. Всі колоністи були християнами, хоч вони й належали до різних

його течій. Відзначення Різдва їх поєднало. Поступово виробився загальноамериканський різдвяний ритуал з подарунками під ялинкою, Санта-Клаусом, індюшкою на столі, вітальними поштівками, різдвяними псалмами та ін. Є ще й місцеві традиції. Так, в Новому Орлеані запалюють багаття по всьому берегу Міссісіпі. В Пенсільванії організовують величезний базар, а ось оздоблення будинків зводиться до однієї свічки у вікні. В Каліфорнії проводяться колективні співи біля величезного дерева.

Ялинка на площі св.Петра цього року привезена із Румунії. Вперше святкове дерево привезли із країни, де більшість населення - православні. Ще наприкінці листопада в румунських Карпатах на висоті 1800 м. 12 місцевих лісорубів вибрали з-поміж 400 ялинок справжню лісову красуню , яку на початку грудня привезли до Риму і передали Іванові Павлу II. Представники Румунії висловили сподівання, що цей жест є "доброю відповіддю на папський візит до Румунії у травні 1999 р. і стане подальшим імпульсом для поглиблення екуменічного діалогу в країні та стосунків між Румунською Православною церквою і Апостольською Столицею".

Вже традиційно віфлеємський вогонь, взятий з печери, де народився Ісус, запалено 23 грудня в центрі Львова перед фігурою Божої Матері. А 27 грудня з благословення Патріарха УПЦ КП Філарета його привезли до Володимирського собору в Києві. Вогонь цей прийшов в Україну з Кракова, куди його привезли з Віфлеєму польські скаути.

КОНФЕРЕНЦІЇ, ЮВІЛЕЇ, ВИСТАВКИ

"Релігії світу у контексті християнства". Така конференція студентства духовних навчальних закладів Львівщини відбулася 24-27 листопада. Похвально, що серед її учасників були представники УГКЦ, УПЦ КП, УАПЦ, РКЦ. Організаторами конференції були Львівсько-Сокальська єпархія УПЦ КП та Львівська духовна семінарія-академія цієї ж Церкви. Мета конференції, як це відзначив ректор о. Віталій Політило, не лише обговорити особливості різних релігій з позиції християнства, а й, зібравши представників трьох конфесій – православних, греко- і римо – католиків, виконати екуменічну функцію.

"Громадянське суспільство і соціальні перетворення в Україні" – конференція із такою назвою відбулася 14-15 грудня у Львові на базі Львівського національного університету ім.І.Франка. Організатором конференції виступила кафедра філософії філософського факультету університету (завідувач – Анатолій Карась). Були обговорені теоретичні підходи та практичні проблеми громадянського суспільства, роль релігійно-конфесійних аспектів громадянського суспільства в історії та сучасному житті України та ін. актуальні питання. За підсумками конференції надруковані тези доповідей учасників.

Наприкінці листопада у Вашингтоні Американська комісія з міжнародної релігійної свободи провела **слухання для Адміністрації та Конгресу на тему "Захист релігійної свободи під час антитерористичної кампанії"**. З огляду на події 11 вересня така зустріч мала особливе значення. Бажання багатьох людей побачити в трагедії зв'язок між тероризмом і релігійним фанатизмом, що так легко пояснює її причини, дезавуюють саму ідею релігійної свободи. Абсолютно природним виглядали б дії американців щодо ущемлення прав мусульман і не тільки у себе в Америці, але й в світі. Але слухання продемонстрували стурбованість федеральних властей можливим розгортанням подій. Запрошені учасники слухань з Ради іноземних відношень, з офісу держсекретаря з глобальних справ, самої комісії з міжнародної релігійної свободи, експерти, дослідники вирішили внести певні поправки та роз'яснення щодо політики США в ісламських країнах. Небезпеку для релігійної свободи побачили й **Кестонського форуму-2001**, який пройшов 3 листопада в коледжі св.Антонія в Оксфорді (Великобританія).

250-літній ювілей великого українського композитора Дмитра Бортнянського відзначено в 2001 р. З нагоди цієї дати Міністерство культури і мистецтв та спілка композиторів України провели музичні фестивалі. Відкрився він в рідному місті композитора Глухові, пройшов в Чернігові і завершився в Києві великим концертом в Національній філармонії.

"Благословення України" – таку назву має фотовиставка, присвячена візиту Папи римського в Україну. Експозиція відкрита у Любачеві (Польща) стараннями Консульства України у Кракові та повітового староства у Любачеві з нагоди 10-річчя встановлення дипломатичних стосунків між Польщею та Україною. Автор близько 90 фоторобіт – відомий український фотограф Василь Пилип'юк. Виставка триватиме до 15 січня 2002 р., після чого її зможуть оглянути також жителі Перемишля, Ряшева та ін. міст Польщі. *КАІ*

Погляд на культуру сучасного Ізраїлю – під такою назвою в Ізраїльському Культурному Центрі при Посольстві Держави Ізраїль в Україні нещодавно пройшов цікавий вечір з демонстрацією фільму ізраїльських кінодокументалістів «Плавильний котел», який було створено на замовлення Міністерства абсорбції держави Ізраїль. Ведучим вечора був проректор Міжнародного Соломонового Університету доктор Леонід Мацих, а основним доповідачем і коментатором фільму – відомий ізраїльський журналіст Йосі Тавор, Перший секретар Посольства Держави Ізраїль в РФ. Лейтмотив зустрічі – міф про єдність проти етнічного розмаїття в Ізраїлі. Під час обговорення цього фільму учасники зустрічі торкнулися складних питань феномену формування сучасної ізраїльської культури за участю культур євреїв-вихідців з багатьох країн світу. Після перегляду фільму учасники зустрічі торкнулися теми «ізраїльського героя», міфу про сабру, феномену «хананенянства». Важливо було дізнатися і про те, що дійсність в Ізраїлі певною мірою змінюється з кожною хвилею іммігрантів, а мистецтво держави перебуває ще в процесі свого становлення. *Володимир Матвєєв*

НОВИНИ РЕЛІГІЙНОЇ ТА РЕЛІГІЄЗНАВЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Релігійна свобода і права людини. Правничі аспекти. – Т.2.– Львів: Свічадо, 2001.– 375 с. Це друга книга чотиритомного видання, що здійснюється Інститутом релігії та суспільства Львівської богословської академії. Упорядкування збірника та редагування здійснене Мирославом Мариновичем. Збірник присвячений висвітленню світового досвіду вирішення юридичних аспектів релігійної свободи і складається з перекладів текстів, які вважаються класичними у галузі прав людини. Це праці Коула Дерема ("Перспективи щодо релігійної свободи"), Девіда Літтла ("Вивчення "релігійних прав людини": методологічні засади"), Натана Лернера ("Релігійні права людини на основі документів ООН), Т.Джеремі Ганна ("Судовий захист права на свободу сумління"), А.Крішнасвамі ("Дослідження фактів дискримінації у сфері релігійних прав і звичаїв") та ін. Книга стане у пригоді не лише студентам та викладачам, але й практикуючим юристам.

Українське релігієзнавство.– 2001.– № 19. Це число квартальника вміщує традиційні рубрики "Філософія та історіософія релігії", "Історія та історіософія релігії в Україні" та "На допомогу викладачеві релігієзнавства". Читача безумовно зацікавить стаття Н.Недзельської про жіночі божества в різних релігійних традиціях, О.Сагана з історії православ'я в Україні, Н.Стоколос про етноконфесійну політику Рейху. Тут же довідкова інформація М.Шмігельського про релігійні рухи на web-сайтах.

Українське релігієзнавство.– 2001.- № 20. Це число вийшло до 10-літнього ювілею Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАН України. Відкриває його стаття А.Колодного "Релігі--єзнавство демократичної України". Вміщенні статті співробітників Відділення, які нині є в його штаті. Статті поділені на три рубрики: 1.Теоретичне релігієзнавство. 2.Конфесійне релігієзнавство. 3.Свобода буття релігії. Дається інформація про наукову продукцію Відділення книжкової форми за 1996-2001 рр.

Степовик Дм. Історія Києво-Печерської Лаври.– К., 2001. Книга належить професору Київської духовної Академії Дмитру Степовику. Автор висвітлює історію Лаври з 1051 до 2001 року. Розглядаються

питання фундаторів монастиря, організації в ньому духовного служіння і подвижництва. Видання багато ілюстроване. Основна ідея книги: "Києво-Печерська Лавра була і буде українською".

На побажання Папи Івана Павла II у Ватикані підготовлено підручник "Церква, наркотики і наркоманія". Цей підручник адресований єпископам, священикам, сім'ям та вихователям і є відповіддю на питання: чим християни можуть зарадити у боротьбі проти наркоманії. Книга містить інформацію про типи наркотиків, наслідки їхнього вживання й залежності від них, а також роздуми на тему свободи та знайдення сенсу приємності та щастя. Книга вийшла чотирма мовами: італійською, французькою, іспанською та англійською. *КАІ*

Екуменічний календар. – Краків: Знак, 2001. Польське видавництво "Знак" вже втретє випустило друком цей унікальний свого роду документ, в якому можна знайти фрагменти із Біблії, Корану, Талмуду та ін. віросповідних джерел. Кожен тиждень календаря починається текстом для роздумів. За допомогою певної символіки (семисвічник, православний та католицький хрести, півмісяць та ін.) тут вказані літургійні свята, іменини для католиків, православних, протестантів, мусульман, іудеїв. Даються відомості навіть про деякі буддійські свята, про початки календарних місяців у юдеїв та мусульман. На кожній п'ятниці і суботі проставлений точний час заходу сонця, що вказує на час початку та кінця шабату. Видається, що такий календар було б цікаво мати у своїх оселях і українцям, що дозволило б уникати багатьох непорозумінь, пов'язаних із браком інформації, у міжконфесійних відносинах.

Абу Амина Биляль Филипс. Эволюция фикха. Ісламський закон и Мазхабы. – К., 2001. В Києві з'явилося видавництво мусульманської літератури "Ансар Фаундеши". В анотовнній книзі, видрукуваний цим видавництвом, дається короткий огляд історичного розвитку ісламського права і його шкіл – мазхабів. В книзі є розділ "Законодавча основа в Корані".

Дао: гармония мира. – М. – Харьков, 2000. – 864с. В книзі дається повний текст твору китайського філософа VI–V ст. до н.е. Лао-Цзи "Дао де Цзин", а також інші твори даоської релігії, зокрема "Даоська йога. "Алхімія та безсмертя", ряд фольклорних творів.

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ*

РУХ ПРОГРЕСИВНОГО ІУДАЇЗМУ УКРАЇНИ**

РЕЛІГІЙНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАД ПРОГРЕСИВНОГО ІУДАЇЗМУ УКРАЇНИ

Рух Прогресивного іудаїзму об'єднує євреїв ліберальної (реформістської чи прогресивної) течії в іудаїзмі. Зародившись у XVIII ст. в Європі, Прогресивний іудаїзм нараховує сьогодні близько 2 млн. прихильників, що проживають на п'ятьох континентах у 43 країнах світу. Рух Прогресивного іудаїзму вважає себе продовжувачем справи пророків Ізраїлю і рухається шляхом справедливості, милосердя й поваги до ближнього; прагне поєднати єврейське Навчання із сучасним життям, а також прагне до відновлення і реформи релігійних обрядів у дусі сучасності. Реформісти виступають за свободу совісті, плюралізм думок, рівність і повагу до кожної людини та її переконань.

Іудаїзм базується на трьох складових: на вірі (що спирається на принципи єдинобожжя і закони, що випливають з Тори), на громаді (з її традиціями, що базуються на спільності історії, мови, культури та інтересів) і на людині-особистості. Залежно від того, яка з цих складових домінує, ми зіткаємося з тим чи іншим напрямком в іудаїзмі. На відміну від ортодоксального напрямку, який головний акцент робить на вірі, Прогресивний іудаїзм акцентує увагу на людині, із усіма її недоліками й інтересами. Реформісти вважають, що порятунок, мир і процвітання прийдуть не з приходом однієї людини (Месії), а залежать від спільних зусиль всього людства, спрямованих на перетворення світу («Тикун олам»). Це – одна з головних ідей, що лежить в основі ідеології Прогресивного іудаїзму. Поруч з цим, варто особливо підкреслити, що Прогресивний іудаїзм базується на основних традиційних цінностях іудаїзму, єврейських традиціях, історії й культурі.

Коротше кажучи, **Прогресивний іудаїзм – це віра в єдиного Бога**; постійний розвиток єврейських традицій; єврейське виховання в дусі плюралізму і соціальної справедливості; вивчення єврейських (першо-) джерел, єврейської традиції і культури; постійний пошук відповідей на найбільш гострі питання; визнання рівноправності

---

* В кожному новому числі часопису "Сторінка конфесії" надається новій релігійній течії.

** Матеріал підготовлено і надано Володимиром Матвєєвим, к.філолог.н., прес-аташе Релігійного об'єднання громад Прогресивного іудаїзму України, головним редактором видання "Відчинені двері".

чоловіка й жінки, повага до ближнього - єврея і неєврея.

Епоха Просвітництва й емансипація євреїв знесли стіни замкнутого гетто. Нові умови навколишнього середовища викликали необхідність змін і в єврейському житті. З початком емансипації консервативна єврейська традиція була уже не в змозі задовольнити запити нових поколінь і дати відповіді на питання, викликані новою ситуацією в Європі та світі в цілому. Реформістський іудаїзм став однією з відповідей на нові умови життя. Новий рух в іудаїзмі був спробою запровадити рівноправність із представниками інших віросповідань і титульної нації, а також доступ до світської освіти. Реформування іудаїзму почалося в Німеччині і поступово поширилося на інші європейські країни. Починаючи з XVIII ст., нові умови розвитку суспільства, утвердження віротерпимості, почали істотно впливати на єврейське життя. Реформізм виступив за необхідність еволюції відповідно до вимог часу і підтримку динамічного характеру єврейської релігії.

Сучасні рухи в іудаїзмі безпосередньо чи побічно виходять із епохи Просвітництва. Хаскала (єврейське Просвітництво) викликала значне бродіння й у єврейських громадах Галичини, Російської імперії.

Перший – «берлінський період» Хаскали почався в Прусії в другій половині XVIII ст. Значну роль у реформуванні іудаїзму й емансипації євреїв зіграли єврейські інтелектуали, інтелігенція, зокрема Мойсей Мендельсон (Німеччина). Всмоктавши в себе філософію Лейбніца, він привніс більше ясності у вирішення проблеми відношення розуму до віри й реформував концепцію іудаїзму. Мендельсон спростував укорінене в суспільстві переконання, начебто життя євреїв у гетто є справжнім єврейським життям. Йому вдалося залучити євреїв, що вирвалися з гетто, до культурних європейських цінностей, творчості й мови Канта, Лессинга, Шіллера, Ґете. Просвічені євреї виступили

Літній молодіжний табір

за усвідомлення, прийняття традицій і заповідей особистістю. У зв'язку з цим Мендельсон зі своїми співтоваришами взяли участь у перекладі Тори на німецьку мову з метою надання можливості більш повного розуміння її змісту, змісту традицій, молитов і т.п. Балансуючи між існуванням поза прогресуючою європейською цивілізацією (у гетто) і можливістю бути поглиненими навколишнім християнською більшістю, Мендельсон і його учень Давид Фриндлер заклали фундамент Прогресивного іудаїзму з метою згуртування емансипованих євреїв. Багато в чому завдяки їхній діяльності і працям Леопольда Цунца (Німеччина) були усунуті середньовічні стереотипи про євреїв.

Просвітництво і Велика французька революція, що проголосила права людини, вплинули на Європу і сприяли глибоким змінам у становищі європейських євреїв. Єврейські просвітителі постійно доводили, що ортодоксальний іудаїзм не є споконвічною формою іудейської релігії, бо ж закони Галахи змінювалися й раніше: скасовані жертвоприношення, змінений статус жінки в родині і суспільстві в цілому, змінювалося визначення єврейства по батьку/матері і т.п. Реформісти вважають, що нема рації дотримувати традицій, які втратили свій первісний зміст у зв'язку з розвитком цивілізації і наукової думки, досягненнями науково-технічного прогресу.

Закономірно, що з другої половини XIX ст. центром Прогресивного іудаїзму стають США, що бурхливо розвиваються. У США Прогресивний іудаїзм прийшов з хвилею міграції німецьких євреїв, що набула значних масштабів з 1840-го року. Ортодоксальні організації в США були в минулому слабкішими за організації

Лідери РОГПІУ: Рабин Духовний, Борис Кутак, Олександр Злотник

Прогресивного іудаїзму, а сама ситуація, життя в країні вимагали пристосування ортодоксальних канонів до нових умов. Реформа культу в американському іудаїзмі пішла по шляху, подібно німецькому.

У XIX ст. ідеї Хаскали й ідеї Прогресивного іудаїзму проникають у Російську імперію. Прогресивний іудаїзм на початку XIX ст. приходить в Україну разом зі створенням реформістських громад і будівництвом синагог. З початку XIX ст. Львів стає одним з центрів єврейського просвітництва на території Галичини. У 1846 р. було завершене будівництво нової великої синагоги громади Прогресивного іудаїзму, так званого Храму (Темпль) на площі Старий Ринок у Львові. Рабин Ш.А.Швабахер (1807-1888) проголошував свої проповіді в громаді у Львові німецькою мовою. У львівську групу просвітителів входили Крохмаль, Перль, Ертер, Раппапорт, Мізес та ін. Нахман Крохмаль, подібно Маймониду, намагався примирити філософію з релігією. Діяльність галицьких просвітителів багато в чому визначила подальший розвиток науки й освіти серед євреїв краю. Поряд з цим, усе зростаючий вплив галицьких просвітителів зіштовхнувався з конфронтацією з боку єврейських ортодоксів. На відміну, наприклад, від США, ортодоксальні традиції були надзвичайно сильними на території України. Незважаючи на це, й переборюючи опір ортодоксів, єврейські юнаки та дівчата почали захоплюватися світською літературою і літературою на івриті. У 1846 р. євреям був відкритий доступ у середні школи й університети. У зв'язку з цим збільшилася чисельність євреїв Львова, зайнятих у вільних професіях. Авраамом Коном були написані нові підручники із релігійних предметів. Під керівництвом цього відомого Рабина були засновані народні школи. У 1847 р. їх відвідувало близько 700 юнаків та дівчат. Але Рабин Кон і його син раптово вмирають. У ситуації, що склалася, в причетності до загибелі Рабина були запідозрені його опоненти – представники ортодоксального напрямку. Незважаючи на перешкоди, посіяне реформістами насіння почало проростати. Уже в другій половині XIX ст. зростає єврейське населення Львова і різко зростає чисельність студентів-євреїв у вузах. Протягом ряду років працювала заснована Рабином Громади Прогресивного іудаїзму Б.Левинштейном (1821-1889 рр.) модернізована Талмуд-Тора з викладанням світських предметів.

Прихильники реформ і прихильники помірної асиміляції, спираючись на підтримку влади, заснували товариство із сприяння прогресу галицьких євреїв. Щотижневик «Дер Ізраеліт» пропагував поширення освіти серед широких мас. До початку XX ст. у Львові функціонували численні синагоги, школи і бібліотеки. Велику роль відігравали благодійні організації й лікарні, театр на ідиш. У 1910 р. в місті був відкритий релігійний інститут. Аж до Другої світової війни Львів

залишався центром єврейського друкарства. Показово, що до революції 1917 р. у Львівському університеті навчалося близько 1,5 тисяч євреїв (33% від загальної кількості студентів).

У середині XIX ст. дуже важливим центром поширення Хаскали і Прогресивного іудаїзму стає Одеса. Велика чисельність вихідців з Німеччини і Галичини в Одесі сприяла дуже ранньому їх поширенню в місті. У 1826 р. в Одесі була відкрита загальноосвітня школа з викладанням єврейських предметів, а 1840 р. – перша в Російській імперії хоральна синагога (Бродська). У 1909 р. у ній вперше в Росії було встановлено орган. Завдяки прекрасному хору, канторам: Н.Блюменталю, П.Минковському й композитору Д.Новаківському, богослужіння в Бродській синагозі відрізнялися високим рівнем музичної культури.

В Одесі функціонували різні видавництва, виходили єврейські газети і журнали різних напрямків. Перший єврейський журнал російською мовою «Рассвет» і журнал «Сион», що видавалися із 1860-го року, підтримували ідеї Просвітництва й вели боротьбу з антисемітизмом. Якщо в 1863 р. в міських гімназіях навчалося 129 євреїв, то в 1870-1880 рр. чисельність учнів-євреїв різко зросла. У 1905 р. була заснована єшива, перетворена в 1906 р. у вищу школу іудаїзму. Усі дисципліни в цій школі вивчалися з наукового погляду. За допомогою методів, прийнятих у багатьох рабиністичних семінаріях Європи, одеське відділення Товариства для поширення Просвіти серед євреїв Російської імперії (ОПЕ) у 1910 р. фінансувало тринадцять початкових і чотири вечірні школи. Загальна чисельність учнів у цих навчальних закладах складала біля двох тисяч осіб. Функціонували реформістські початкові навчальні заклади. У відповідь на введення відсоткової норми в середніх навчальних закладах Одеси єврейські громадські організації з 1910 р. заснували ряд середніх навчальних закладів, зокрема, комерційне училище, п'ять жіночих приватних гімназій і чоловічу гімназію М.Ізницького, у якій навчалося більш 400 учнів. У відомому єврейському професійно-технічному училищі «Труд» у 1910 р. навчалося 212 учнів. Завдяки просвітителям і реформістам, на кінець XIX – початок XX ст. Одеса стає великим єврейським літературним центром. Представники Прогресивного іудаїзму Одеси зробили вагомий внесок у справу освіти євреїв і розвиток системи єврейської освіти, науки і культури.

У 1822 р. просвітителі відкрили єврейську школу з викладанням загальноосвітніх предметів в Умані. В другій половині XIX ст. великим центром руху Хаскали стає Рівне. У місті функціонували приватні єврейські школи з викладанням на івриті й один з перших у Російській імперії реформістський хедер.

Загалом, вплив реформістів в Україні був трохи ослаблений у зв'язку

Зустріч Суботи в громаді "ha-Тіква" Рабин Духовний

з заснуванням і розвитком перших палестинофільських, сіоністських організацій. В організованих сіоністами школах викладання велося на івриті, працювали курси івриту й єврейської історії. Спроби заснувати єврейські школи з викладом світських дисциплін не принесли очікуваного успіху, оскільки на землях України зберігався надто сильний вплив ортодоксального іудаїзму.

У перші післяреволюційні роки продовжувався розвиток єврейської культури на ідиш й івриті, поширення сіонізму. Надалі підтримку радянської влади одержали тільки школи на ідиш з викладанням світських предметів. У 20-і роки XX ст. під контролем Єврейських секцій при ЦК компартії опинилися школи на ідиш, єврейські установи культури, друк і література на їдиш. Потім радянська влада почала закривати синагоги. Перестали видаватися книги на івриті, а згодом їх взагалі вилучили з бібліотек. Значна частина такої літератури була на довгі роки відправлена в спецфонди або знищена. У зв'язку з активізацією цього процесу в 20-30 рр. хедери й єшиви були закриті, а іврит – поставлений поза законом. У 1920 р. з'явилися документи, що дали поштовх до закриття сіоністських партій та організацій як «контрреволюційних». Діяльність міжнародних єврейських організацій була взята під контроль. З 1928 р. відбувалося знищення не тільки так званої «буржуазної», а й «пролетарської» єврейської культури.

У 60-80-і рр. XX ст. були спроби відродити єврейську культуру, літературу на ідиш, але їхнє реальне відродження почалося в 90-і роки

минулого століття в незалежній Україні.

Символічно, що сучасний розвиток Прогресивного іудаїзму в Україні збігається з набуттям нею державної незалежності і розвитком у країні демократії. Перша громада в Україні «ha-Тіква» (у перекладі з івриту – «Надія») була створена і зареєстрована в м.Києві у 1991 р. групою молодих ентузіастів, серед яких були Іцик Шмаєн, Фелікс Медведєв, Юрій та Ігор Юровскі, Ліна Бикова, Олександр Духовний. Першим Головою Київської громади «на-Тіква» був Юрій Юровський. Після його від'їзду на постійне місце проживання до США, з 1994 р. її беззмінним головою є Борис Кутик. У 1994 р. Київська громада Прогресивного іудаїзму нараховувала всього 30-40 постійних членів, що відвідували Шаббати (зустріч Суботи), які проходили в приміщенні Київської єврейської бібліотеки по вул. Сретенській. У той час громада ще не мала свого общинного центру, було недостатньо общинних програм.

Слід зазначити, що розвитку Руху Прогресивного іудаїзму й общинних програм значно допомогло створення Махона (Інституту общинних працівників), який працював у Москві (1993-1995 рр.), у Києві (1997-1999 рр.) і з 1999-го року – по цей час – у Москві. Цьому також сприяло й сприяє проведення Всесвітнім Союзом Прогресивного іудаїзму щоквартальних освітніх семінарів для общинних лідерів. У свій час вони допомогли становленню Київської громади Прогресивного іудаїзму й громад в інших містах України. У Київської громади з'явився свій офіс – общинний центр, стали регулярно проводитися церемонії зустрічі Суботи (Шаббати) у приміщенні кенаси (караїмської синагоги), що по вул. Ярославів Вал, 7, і т.п. Усе це,

Святкування Єврейського Нового Року у дитячому садочку

включаючи спонсорську допомогу, дозволило розвивати нові общинні програми: відкрилася сімейна недільна школа і танцювальний гурток для дітей. Запрацювала програма Молодіжного сіоністського реформістського руху «Нецер». З 1994 р. функціонують єврейські групи в двох державних дитячих садках Києва №429 і № 764. Значно зросла чисельність членів Київської громади (усього в релігійні, культурні, освітні, соціальні програми громади залучено близько тисячі осіб). Працюють молодіжний та жіночий клуби, вокально-інструментальний ансамбль «Зіваніт».

У 1994 р. громади Прогресивного іудаїзму працювали в Києві, Тернополі, Черкасах і в Корсунь-Шевченківському. У 1997-1998 р., у зв'язку з зацікавленістю євреїв України і для задоволення їх зростаючих духовних потреб, було утворено Релігійне Об'єднання Громад Прогресивного Іудаїзму України, зареєстроване в Державному Комітеті у справах релігій України 23 червня 1998 р. (№37). У 1998 р. в Україні функціонувало 13 громад Прогресивного іудаїзму. Першим Президентом Релігійного Об'єднання Громад Прогресивного іудаїзму України (РОГПІУ) був обраний Голова Київської Громади Прогресивного іудаїзму «ha-Тіква» Борис Кутик. З березня 2001 року РОГПІУ очолює Народний артист України композитор, професор Олександр Злотник. До складу Об'єднання в цей час входить більше сорока громад у різних регіонах України. Об'єднання є членом Всесвітнього Союзу Прогресивного іудаїзму, що об'єднує євреїв реформістського, ліберального й реконструктивістського іудаїзму в різних країнах світу і є найбільш численним напрямком в іудаїзмі. Релігійне Об'єднання активно співпрацює з багатьма єврейськими організаціями і громадами України, Росії, Білорусі, США, Великобританії, Ізраїлю й інших країн.

Основна мета Об'єднання – розвиток руху Прогресивного іудаїзму в Україні, як одного із найбільш доступних течій іудаїзму, що дає можливість всім, хто вважає себе євреєм, познайомитися й глибше пізнати свої корені, традиції, історію та ін. Для досягнення цієї мети Об'єднання проводить величезну роботу, допомагаючи становленню і розвитку нових громад у різних містах України.

Знаменною віхою в розвитку руху Прогресивного іудаїзму в країні було повернення в Київ у 1999 р. одного із засновників Київської громади Прогресивного іудаїзму **Олександра Духовного як Рабина** (після навчання в лондонському Лео Бек Коледжі, де його було висвячений у сан Рабина). У тому ж році на Конференції Релігійного Об'єднання він був одноголосно обраний Головним Рабином Києва й України Громад Прогресивного іудаїзму. Завдяки йому у Київській громаді з'явилася реальна можливість проводити повноцінні релігійні служби й церемонії, виконувати заповіді, пов'язані

Урок у єврейській групі дитсадка

з життєвим циклом єврея. З часу роботи Рабина Олександра Духовного Головним Рабином Києва й України Громад Прогресивного іудаїзму починається новий етап у розвитку цього руху в країні. За два роки кількість громад, що входять в Об'єднання, зросла втричі.

Найбільші громади функціонують у таких містах як Київ, Сімферополь, Керч, Феодосія, Євпаторія, Львів, Черкаси, Вінниця, Одеса, Кіровоград.

Одним з головних напрямків своєї роботи Релігійне Об'єднання вважає розвиток освітніх програм. У громадах Об'єднання діють чотири дитячих садки для дітей від 3-х до 7-ми років, у 17-ти громадах функціонує програма «Нецер» для підлітків від 12 до 17 років, у 14-ти – працюють молодіжні клуби, у 10-ти – відкриті недільні школи для дітей і дорослих. Щокварталу Об'єднання проводить освітні семінари, де проходять навчання общинні працівники. У літній період у курортних зонах проводяться дитячий і студентський табори. У громадах Релігійного Об'єднання реалізується цілий ряд культурних програм, що підбираються з урахуванням із соціальних та вікових інтересів членів громади. Це – участь у діяльності вокальних і танцювальних колективів, клубів за інтересами, жіночих клубах та ін.

Незважаючи на свою толерантність і відкритість, Рух Прогресивного іудаїзму в Україні стикається з опором, протистоянням з боку

ортодоксальних іудейських організацій, багато з яких схильні навіть не визнавати Прогресивний іудаїзм напрямком іудаїзму. Були спроби тиску на реформістів і через місцеві органи влади з реєстрації деяких громад Прогресивного іудаїзму в Україні. Подібні проблеми, в основному, виникають на рівні керівництва на місцях. Разом з тим, лідери Прогресивного іудаїзму працюють практично із всіма єврейськими й неєврейськими організаціями, і готові до подальшого конструктивного співробітництва й реалізації спільних проектів.

Київську й інші громади Прогресивного іудаїзму регулярно відвідують делегації, гості із-за кордону. Установлено добрі контакти з реформістськими громадами Великобританії, США і Канади. Релігійне Об'єднання плідно співпрацює з Американським Єврейським розподільним Комітетом «Джойнт», Єврейським Агентством «Сохнут», Посольством держави Ізраїль в Україні, Американським фондом розвитку єврейських громад у Росії й Україні та ін.

Рух продовжує розвиватися завдяки ентузіазму і самовідданій праці його лідерів та волонтерів на місцях, що безкорисливо роблять все можливе для розвитку громад у великих і малих містах України. Лідери Об'єднання сприяють пошуку громад-побратимів українських громад за кордоном. Вони прикладають зусилля для розвитку і роботи в кожній громаді повноцінних релігійних, освітніх, культурних і соціальних програм. Одним із завдань РОГПІУ є будівництво в Києві Общинного Центру, який служив би центром для Київської громади, і став би центром Прогресивного іудаїзму для всіх громад України. Відчутну роль у поширенні Прогресивного іудаїзму в країні відіграє друкований орган Об'єднання «Відчинені двері».

Члени громад, що входять до Об'єднання, впевнені в тому, що на рубежі тисячоріч традиційні єврейські цінності, єврейське виховання повинні займати гідне місце в житті їхніх громад. Тому рух Прогресивного іудаїзму виступає за свободу совісті, за плюралізм думок, за рівність і повагу до кожної людини і її переконань. Рух Прогресивного іудаїзму є ініціатором встановлення і розвитку прямих діалогів з лідерами різних напрямків у християнстві. Про вплив і повагу до Прогресивного іудаїзму і його лідерів говорить і той факт, що голови низки громад Прогресивного іудаїзму стають лідерами цілого регіону: Ігор Кулявцев – у Вінницькому регіоні, Анатолій Гендін – у Криму, Михайло Гольдман – у Західній Україні. Слід зазначити також, що представники Прогресивного Іудаїзму є дуже впливовими в США.

У сучасному змінному світі іудаїзм знову демонструє гнучкість, здатність до прогресивного еволюціонування й адаптації до умов XXI ст., принципово відмінним від попередніх століть. Спостерігаються явища нового релігійного пробудження з творчим синтезом традицій і сучасності. Бурхливий розвиток Прогресивного іудаїзму в сучасній

Україні і розвинених країнах світу є запорукою подальшого його функціонування як домінанти.

Лідери Руху роблять все можливе, щоб наш дім – Україна – був сучасним, і щоб жили ми всі в ньому вільно. Як відзначає Рабин Духовний, – «Це будинок для тих, хто усвідомлює, що нашим ідеалом є принципи справедливості й милосердя. Ми будуємо наш будинок таким, яким ми – євреї, громадяни України – хочемо. Двері нашого будинку відкриті. Якщо хтось з читачів «Релігійної панорами» захоче приєднатися до нас у будівництві цього будинку, робочих місць у нас вистачить для всіх». Лідери Прогресивного іудаїзму добре усвідомлюють, що єврейське життя в Україні тісно пов'язане з життям народу України в цілому, а також з розвитком України як держави. Разом із Всесвітнім Союзом Прогресивного іудаїзму вони підтримують на різних рівнях зусилля України, спрямовані на процвітання держави і її народу.

Додаткова інформація: кількість громад, що входять в Об'єднання – більше сорока; кількість охоплених діяльністю складає **13-15 тисяч осіб**; кількість культових споруджень, що знаходяться у власності громад Об'єднання – 5, інші споруди – **орендуються.**

Релігійне Об'єднання Громад Прогресивного іудаїзму заснувало й видає з жовтня 2000 р. щомісячну газету **"Відкриті двері", матеріали в якій друкуються мовою оригіналу** (головний редактор – Володимир Матвєєв).

Органами управління Релігійного Об'єднання є: Конференція Об'єднання; Президія Об'єднання; Президент Об'єднання; Виконавча дирекція; Ревізійна Комісія.

Конференція Об'єднання є вищим органом управління Об'єднанням.

У період між Конференціями питання діяльності Об'єднання вирішує Президія, що складається з п'яти осіб і обирається Конференцією Об'єднання терміном на 3 роки.

Президент Об'єднання (з 2001 р.) – **Олександр Йосипович Злотник**, 1948 р. народження, народний артист України, професор. Освіта – вища, закінчив Одеську і Київську консерваторії. Одружений, має трьох дітей. Він є лауреатом міжнародних премій і конкурсів, Президентом міжнародного фестивалю мистецтв **«Слов'янський Базар».** О.Й.Злотник – відомий композитор, автор багатьох симфонічних, камерних, хорових, вокальних та інструментальних творів, а також автор більше як півтори тисячі популярних пісень.

Виконавчий Віце-президент Об'єднання (у 1998-2001 рр. – Президент Об'єднання) - Борис Львович Кутик, 1938 р. народження, киянин. Освіта – вища (інженер-будівельник), закінчив

Київський інженерно-будівельний інститут. Одружений, має двох дочок. У 1969-1993 роках працював на Півночі головним інженером, начальником управління, заст. керуючого «Магаданенерго» та ін. З 1994 р. Б.Л. Кутик є Головою Київської громади Прогресивного Іудаїзму «ha-Тиква» («Надія»).

Рабин Олександр Духовний, 1950 р. народження, киянин. Освіта – вища, закінчив Київський політехнічний інститут у 1973 р. Магістр в галузі івриту і єврейських знань. Після захисту рабиністичної дисертації у 1999 р. був посвячений у сан Рабина (сміха від Лео Бек Коледжу, Лондон). Одружений. Дружина – Рабин Реформістської Громади у Великобританії. У вересні 1999 р. на Конференції голів громад Об'єднання обраний **Головним Рабином Києва й України Громад Прогресивного іудаїзму**. Має 20 авторських посвідчень і 40 наукових публікацій. Визнаючи заслуги Руху Прогресивного іудаїзму та його духовного лідера Рабина Олександра Духовного, в жовтні 2001 року на з'їзді Об'єднаної Єврейської Громади України й Всеукраїнського Єврейського Конгресу Рабина Олександра Духовного, крім того, що він є Головним Рабином Києва і України Громад Прогресивного Іудаїзму, було обрано Головним Рабином Об'єднання Єврейської Громади України та Всеукраїнського Єврейського конгресу.

Поштова адреса Об'єднання: 01023, Україна, Київ-23, а/с 517
Адреса Общинного центру: Київ, бульвар Т.Шевченка, 1-б
Тел./факс: (044) 234-22-15, 234-84-82

Після меморіальної церемонії у Бабиному Яру

ЦІКАВО ЗНАТИ

Посівальний обряд вранці 14 січня (1-за ст. ст.) знають всі сільські діти. Посіваючи зерном, бажаючи щастя й здоров'я, обов'язково згадують "жито, пшеницю і всяку пашницю". Всі обрядові дійства, як кажуть Старого Нового року пов'язані із врожаєм, настанням нового року у житті селянина. А життя це відповідає своєрідно річному циклу господарки: посадив – виростив – зібрав. То ж наші предки прихід Нового літечка відзначали весною, коли сходив на небі місяць молодик, з яким наступає весняне рівнодення. Християнські священики з метою викорінення поганських звичаїв відзначення початку Нового року (нового індикту в 12 місяців – по церковному розумінню) перенесли на Семенів день – 1 вересня. Так було і в сусідній Московії. "Рубаючи" вікно в Європу, Петро I наказав святкувати початок року 1 січня, як то було в "цивілізованому" світі Заходу, зокрема в Німеччині, звідки юліанський (православно-церковний) календар змінили на григоріанський (світський). Комуністична влада зустріч Нового року перенесла на 13 днів раніше. Відтак і маємо це за новим стилем 1 січня, а за старим – 14. Звідси і з'явився у нас звичай відзначати початок року декілька разів на рік.

Що дарувати на хрестини? Тут існує ряд звичаїв і традицій. Хрещена має подарувати священику шовкову хустку, а хрещенику – ковдру, хрещальну сорочечку, і чепчик із кружевами й стрічками (для дівчаток – рожеві, а для хлопчиків – блакитні). Раніше дарувалась ще срібна ложечка. Хрещений вибирає подарунки сам за своїм смаком, але його обов'язок – оплатити обряд і підготувати новонародженому хрест. Куми підносять також подарунки і квіти матері хрещеника. При дівчині дарують рожеві або червоні квіти, при хлопчикові – сині або фіолетові. Обряд хрещення поєднує духовним родством кума з кумою і забов'язує їх турбуватися про релігійне виховання свого хрещеника. Бажано подарувати малюку не майбутнє Біблію, а на найближчі місяці – дитячі іграшки, повзунки та ін.

Місце хрещення Ісуса Христа з'ясувала група вчених на основі детального вивчення Євангелії від Івана. Воно знаходиться не в околицях Каср-ель-Яхуда на західному березі Йордану, як думали, а на східному березі річки біля іорданського селища Ваді-ль-Харар. Саме тут знайшли основу грецької мармурової колони, яку було встановлено в часи раннього християнства на місці хрещення Ісуса Іваном Хрестителем.

Планету із "земною атмосферою" виявили американські астрономи за межами Сонячної системи на відстані 150 світових років від Землі. Вона обертається навколо зірки НД 209458, має могутню атмосферу, яка за своїм складом нагадує атмосферу Землі. Але життя тут явно немає, бо ж температура на цій планеті 1100 градусів тепла.

В цьому році може з'явитися клон ембріону людини. Це здійснять в Ізраїльському містечку Кесарії група вчених, яку очолює Северіно Антінолі з Італії. В одному з іранських міст також проводяться досліди з клонування. Плани з клонування викликали критику Ватикану. Президент США вважає, що клонування недопустиме з точки зору моралі. В Росії Дума розглядає законопроект "Про тимчасову заборону на клонування людини".

Загадкове жіноче обличчя на Марсі, яке було на одній із фотографій поверхні планети, зроблених в 1976 р. американським космічним апаратом "Вікінг-1", пояснювали тоді грою світла і тіней, результатом вивітрювання гірських порід, а не наслідками діяльності розумних істот, яка колись була на червоній планеті. Нові фотографування району "Обличчя" 2001 р. апаратом НАСА не виявили там чогось, що нагадувало б зафіксований раніше обрис людини. Це поставило під сумнів наявність (у минулому чи тепер) розумних істот на планеті.

Бактеріям 250 млн. років. Їх виявили нещодавно американські вчені. Вони життєздатні і є найдавнішими живими об'єктами на Землі. Їх виявили в кристалах солі, взятих з глибини 600 м. в печері в штаті Нью-Мексіко. Вчені вважають, що ці бактерії подорожували на якомусь астероїді чи пиловій хмарі і в такий спосіб попали до нас на Землю.

Кумранські рукописи, які були знайдені в 1947 р. в печерах на березі Мертвого моря нарешті повністю розшифровані і в перекладі з давньоєврейської, арамейської та давньогрецької мов видані в 37 томах. Рукописи датуються періодом з III століття до н. е. по 68 рік н.е. Міжнародна група вчених, яку очолив ізраїльський дослідник Е.Тов, урочисто оприлюднила у листопаді в Нью-Йорку наслідки своєї праці. Відзначено, що рукописи утримують цінну інформацію про релігійне, соціальне та культурне життя т.зв. "кумранської громади", яка мала значний вплив на раннє християнство.

Поховальні обряди давніх алеутів на Алясці є точною копією давньоєгипетських. Мешканці півострова практикували муміфікацію, і техніка її один в один повторювала єгипетський обряд підготовки до дороги у Царство мертвих. То ж загадкою є таке співпадіння.

АНОНСИ

ПОПЕРЕДНІЙ ПЛАН

релігієзнавчих конференцій на 2002 рік

Січень – "Українське релігієзнавство: історія, стан, перспективи" **(Київ, Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України)**

Травень – **"Релігійна свобода"** (Київ, Міжнародна асоціація релігійної свободи (МАРС), Українська асоціація релігієзнавців (УАР).

Травень – **"День релігійної свободи"** (Дрогобич, Міжнародна асоціація релігійної свободи).

Травень – **"Історія релігій в Україні"** (Львів, Музей історії релігій, УАР, Інститут української археографії та джерелознавства НАН України ім. М.С.Грушевського).

Травень – **"Роль релігії в формуванні моральної особи"** (Донецьк, Донецький Інститут Штучного Інтелекту).

Травень – **"Арсен Річинський і проблеми становлення національних церков"** (Тернопіль-Кременець, УАР, Кременецьке медучилище, Тернопільська медакадемія).

Червень – **"Семінар з актуальних проблем психології релігії"** (Київ, Відділення релігієзнавства ІФ НАНУ).

Вересень – **"Релігія і Церква в Україні: шляхи міжконфесійного і між церковного порозуміння"** (Запоріжжя)

Жовтень – **"Соціальні та духовно-культурні виміри релігійних процесів в Україні"** (Чернівці, філософсько-теологічний факультет Чернівецького державного університету ім.Ю.Федьковича)

Жовтень – **"Релігієзнавство як навчальна дисципліна: методологія і методика викладання"** (Тернопіль, Тернопільська медична академія).

З метою виявлення молодих талановитих дослідників, створення умов для підвищення загального наукового рівня релігієзнавчих досліджень молодих вчених України Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України за підтримки Української Асоціації Релігієзнавців та Молодіжного відділення УАР **оголошує названий конкурс**

КОНКУРС

наукових робіт на тему

"Толерантність в міжрелігійному діалозі християнства та ісламу: історія, стан, перспективи"

Участь у конкурсі можуть взяти молоді вчені, які працюють над

дослідженням релігієзнавчих проблем і ще не мають наукового ступеня. Конкурсна робота має бути результатом самостійного осмислення обраної проблеми міжрелігійних і державно-церковних відносин та являти собою тезовий виклад основних висновків свого дослідження.

Переможці конкурсу визначаються компетентним журі, за рішенням якого найкращі праці молодих дослідників можуть бути надруковані в бюлетені "Українське релігієзнавство", часописі "Релігійна панорама", щорічнику "Релігійна свобода", а переможець включається до списку тих, хто за кошти УАР бере участь в роботі Літньої школи релігійної толеранції або тематичних наукових конференціях.

Обсяг роботи – від 8 до 12 сторінок машинописного тексту з полуторним міжрядковим інтервалом. Посилання на використані джерела наводяться прямо в тексті в квадратних дужках у відповідності з існуючим бібліографічним стандартом.

Роботи надсилати до 1 травня 2002 року за адресою: 01001 м.Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, к.323. Кірюхіну Денису Ігоровичу. т. 229-04-18 E-mail: cerif@alfacom.net

НАШІ ПОЗДОРОВЛЕННЯ

Дмитро Степовик – доктор богослов'я. Дисертацію на здобуття цього звання відомий релігієзнавець, доктор мистецтвознавства та філософії, захистив на засіданні Вченої ради Київської духовної академії 21 грудня. Роль дисертаційної праці виконала монографія "Історія Києво-Печерської Лаври". Опонентами на захисті виступили доктор богослов'я Дм.Садов'як, доктор історії о. Ю.Мицик та доктор філології М.Тимошик. Редакція нашого журналу приєднується до численних привітань, які Дм.Степовик одержав в ці дні.

"ІСТОРІЯ РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ"

(в 10-ти томах)

Вийшов з друку
4 том
"КАТОЛИЦИЗМ"

за редакцією прооф. П.Яроцького,
Київ, 2001, "Світ знань", 608 с.

Унікальна книга, в якій дається повний виклад історії католицизму в Україні від княжої доби до відновлення незалежності України в 1991 р. У двох розділах книги окремо досліджується історія Римо-Католицької та Греко-Католицької церков.

Послідовно висвітлюються різні періоди буття і функціонування католицизму на українській землі: в умовах княжої України-Руси, під час Литовсько-Польської держави, в Речі Посполитій до її поділів в 1772-1795 рр., під владою Російської і Австро-Угорської імперії, під час радянської влади, а також на західноукраїнських землях у міжвоєнній Польщі (1918-1939 рр.). Розрахована на релігієзнавців, істориків, філософів, культурологів, на широкий загал тих читачів, хто цікавиться історією України.

Вартість книги 18,80 грн.
Запитуйте книгу в книгарнях та бібліотеках.

Умови придбання книги отримуйте за тел. 8-044-229-04-18,
або надіславши запит за адресою:
03150 м.Київ-150, а-с № 428 Видавництво „Світ Знань"
fax 248-44-36 E-mail: svitznan@ukrpost.net

Продовжується передплата на часопис „Релігійна панорама" на 2002 рік!

Ми і надалі оперативно інформуватимемо Вас про головні події релігійного життя, свободи совісті в Україні та світі. Читаючи наш журнал, Ви матимете об'єктивну інформацію про конференції та круглі столи з релігійних питань, про новини релігієзнавчої та релігійної літератури. Кожне число часопису буде висвітлювати основи віровчення та обрядової практики однієї із конфесій України.

Передплатний індекс 21953.

Каталог видань України – 2002. Журнали України

Вартість передплати на 6 місяців - 12 грн., на рік - 24 грн.